

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Irina Matrosova

ENNAKKOLUULOT SUOMALAISTEN JA VENÄLÄISTEN VÄLILLÄ

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

Irina Matrosova

Ennakkoluulot suomalaisten ja venäläisten välillä. 63 sivua, 3 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu, Lappeenranta

Sosiaali- ja terveysala, Sosiaalialan koulutusohjelma

Ohjaajat: yliopettaja Tuija Nummela

Opinnäytetyön aiheena on ennakkoluulot suomalaisten ja venäläisten välillä. Työn tarkoituksena on selvittää miten venäläiset perheet sopeutuvat suomalaiseen kulttuuriin. Tämän työn tavoitteena on vähentää maahanmuuttajien syrjäytymisriskiä ja pohtia ennakkoluuloja ja stereotypioita venäläisiä kohtaan.

Lisäksi tämän opinnäytetyön tavoitteena on lisätä suomalaisten ymmärrystä venäläisperheitä kohtaan. Tavoitteena on myös lisätä tietoa sosiaalialan työssä maahanmuuttajien kanssa työskentelemiseen, kehittää ja tuoda uutta näkökulmaa maahanmuuttaja- ja lastensuojelutyöhön.

Oppinäytetyön aineisto koostuu kirjallisuuden havainnoista, omista havainnoista maahanmuuttajien ja suomalaisten haastateltujen havainnoista, sekä omien ja muiden venäläisten maahanmuuttajien kokemusten perusteella tehdyistä havainnoista.

Selvityksen pohjalta ilmeni, että venäläisperheet Suomessa kärsivät sosiaalisen verkoston puutteesta sekä omien sukulaisten osalta, että suomalaisen yhteiskunnan osalta. Myös vuorovaikutuksen puute viranomaisten ja venäläisten asiakkaiden välillä aiheuttaa ongelmia. Venäläisiä kohtaan on paljon ennakkoluuloja mikä myös näkyy viranomaistoiminnassa. Näin olleen suurin osa venäläisistä käyttää mahdollisuuksien mukaan hyvinvointiapalveluja Venäjän puolella.

Avainsanat: ennakkoluulot, kulttuuri, identiteetti

ABSTRACT

Irina Matrosova

Prejudices between Finnish and Russian People, 63 pages, 3 appendices

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Social and Health Care, Degree Programme in Social Services

Instructors: Principal Lecturer Tuija Nummela

The purpose of this project was to find out how Russian families integrate into Finnish society. The goal of this thesis was to decrease the risk of immigrants being excluded and change the stereotypes towards Russians. This project should also help to increase the wellbeing of Russian families through aiding those social workers in working with immigrants as well as developing and bringing new points of view into immigrant and child-protection working.

The data for this project was based largely on observation, and by making notes during interviews to examine the experiences of Russian immigrants, including those of the author.

It appears by the collected data that the Russian families in Finland suffer from the lack social networks, due in part to the loss of their own relatives as well as the exclusion from Finnish society. Also, the lack of communication between the authorities and Russian clients creates problems. Most of the Russian in Finland resort to using Russian welfare services in Russia.

Keywords: Prejudices, Culture, Identity

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TOTEUTTAMINEN.....	6
2.1 Tavoitteet ja selvitystehtävä.....	6
2.2 Aineiston keruu.....	7
3 VENÄJÄN KULTTUURI.....	10
3.1 Kuka on venäläinen?.....	10
3.2 Venäjän kansallinen identiteetti.....	15
3.3 Perhe.....	17
3.4 Kasvatus.....	23
3.5 Koulu Venäjällä ja Suomessa.....	28
4 ENNAKKOLUULOT.....	32
4.1 Ennakkoluulokäsite.....	32
4.2 Maahanmuutto.....	34
4.3 Kulttuurisokki.....	38
5 VENÄLÄISET SUOMESSA.....	40
5.1 Venäläinen kulttuuri suomalaisten näkökulmasta.....	40
5.2 Suomalainen kulttuuri venäläisten näkökulmasta.....	46
5.3 Venäläisten syrjäytyminen.....	50
6 POHDINTA.....	54
LÄHTEET.....	61

LIITTEET

Liite 1 Kuva perheen turvarenkaat

Liite 2 Todellinen tarina pohdittavaksi

Liite 3 Venäläiset sanonnat suomeksi

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena ovat venäläisen kansan yleiset piirteet ja samalla venäläisen ja suomalaisen kulttuurin vertailu. Luultavasti jonkin muun kulttuurin näkökulmasta tulisi venäläisistä aivan erilainen vaikutus. Opinnäytetyön aiheeksi valitsin ne arkiasiat, joita ei aina huomaa, mutta juuri niistä syntyy, ennakkoluuloja, ylimielisyyttä ja jopa vihaa. Ennakkoluulot juontavat usein juurensa tietämättömyyteen: kun emme tunne asian todellista laitaa, joudumme arvaamaan, olettamaan ja yleistämään.

Mitä pitempään asun Suomessa, sitä enemmän huomaan pieniä ja isoja eroja oman ja suomalaisen kulttuurin välillä. Vaikka Suomi ja Venäjä ovat naapurimaat ja kansainvälinen viestintä on lisääntynyt viimeisten 20 vuoden aikana, ennakkoluulot ovat suuret ja joskus surulliset ja pelottavat. Seurustellessaan suomalaisten kanssa venäläinen törmää ennakkoluuloiseen suhtautumiseen, suomalaisten venäläisiä kohtaan tuntemiin ennakkoluuloihin. Se on juuri se, mikä häiritsee suomalaista yhteiskuntaa kokonaisuutena ja lisäksi jokaista suomalaista erikseen kanssakäymisessä ulkomaalaisten kanssa.

Venäjänsä historia on pitkä, vaikea ja kulttuuri on hyvin monikasvoinen. Tämän takia venäläisen kulttuurin ymmärtäminen hetkessä on mahdotonta. Joskus itse venäläisenä en pysty selittämään joitakin asioita. Koetan pohtia tämän työn kautta kaikkia minua huolestuttavia ajatuksia, havaintoja, omia ja muiden venäläisten kokemuksia.

Opinnäytetyö koostuu eri arkipäivään kuuluvista aiheista, eri ihmisten ajatuksista ja omien havaintojen ja kokemusten perusteella kerrotuista kertomuksista. Aiheena ovat jokaiselle venäläiselle tärkeät (kuten myös suomalaisille) asiat: perhe ja perheen arki, avioliitto, lasten kasvatusta, koulu, ystävyys, arvot ja tavat. Opinnäytetyöhöni olen kerännyt materiaalia käyttäen menetelminä haastatteluja ja keskustelua venäläisten maahanmuuttajien kanssa ja Venäjällä asuvien venäläisten kanssa, joiden tarkoituksena oli selvittää venäläisen perheen tavat ja arvot verrattuna suomalaisen perheen arvoihin ja tapoihin.

Teoriaosuudessa selvitän lyhyesti ennakkoluulojen luonteita, venäläisen perheen kulttuuria, Venäjän historiaa, Venäjän nykyisiä kasvoja ja maahanmuuttajien asemaa Suomessa.

2. OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TOTEUTTAMINEN

2.1 Tavoitteet ja selvitystehtävät

Tämän opinnäytetyön tavoite on tuottaa tietoa ennakkoluuloista venäläisten ja suomalaisten välillä. Tavoitteena on myös tuoda näkyväksi suomalaisten ja venäläisten käsityksiä ennakkoluuloista toisiaan kohtaan. Tavoitteena on myös vähentää maahanmuuttajan syrjäytymisriskiä ja pohtia ennakkoluuloja ja stereotyyppioita venäläisiä kohtaan.

Opinnäytetyön tarkoituksena on venäläisten perheiden todellisen arkielämän kuvaaminen eri muodoissaan ja selvittää miten venäläiset perheet sopeutuvat suomalaiseen kulttuuriin. Ilmiötä pyritään katsomaan mahdollisimman kattavasti ja luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tarkoituksena on ymmärtää ja tulkita ennakoluulojen syntymisen syitä maahanmuuttajien perheiden arkielämässä.

Opinnäytetyön tehtävä on tuottaa näkökulmia arkipäivän tilanteissa kulttuurien väliseen kohtamiseen. Olen valinnut sellaisia aineistonkeruumenetelmiä, joissa tiedonantajien näkökulmat ja "äänet" pääsevät esille. Etsin epävirallisia tilanteita haastatteluihin, jotta saisin mahdollisimman eläviä esimerkkejä todellisesta elämästä. Tämän opinnäytetyön selvitystehtävät ovat seuraavat:

- Millainen on Suomessa asuvien venäläisten perheiden sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan?
- Minkälaisia haasteita venäläiset perheet kokevat integroitinsa aikana?
- Venäläisperheiden hyvinvointipalvelujen kehittäminen.

2.2 Aineiston keruu

Opinnäytetyön aineisto muodostuu kirjallisuudesta, avoimista keskusteluista, omista kokemuksista ja tehdyistä haastatteluista. Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmiä ovat avoin haastattelu ja havainnointi.

Havainnoinnin avulla selvitetään toimintaa: mitä tutkimuskohde tekee tai mitä siinä tapahtuu. Havainnointi tehdään katsomalla omin silmin. Uutta kartoittavassa työssä on usein päätutkijana se ainoa henkilö, joka voi tehokkaasti tehdä havainnointia, sillä vain hän voi ratkaista, mitkä esille tulevat

asiat ovat tärkeitä ja mitkä voidaan jättää huomiotta, myös mitä tietoja tämän lisäksi halutaan saada. (Routio 2007.) Tutkimuskohteena ovat venäläisten toimintatavat ja suhtautuminen suomalaiseen ympäristöön, suomalaisten reaktiot maahanmuuttajia kohtaan, ennakkoluulojen edellytykset.

Laadullisessa tutkimuksessa haastattelu on yksi tiedonkeruun päämenetelmänä. Haastattelu on henkilökohtainen tiedonanto. Haastattelu valitaan, kun halutaan subjektiivista tietoa ihmisestä ja annetaan hänelle mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. On muistettava haastattelun tavoitteellisuus, jolloin pyritään saamaan luotettavia tietoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 195-197.)

Tiukkaa haastattelujen runkoa minulla ei ollut, koska en voinut kuvitella, mistä kokemuksista jokainen haluaa kertoa ja mitä ei. Haastattelijana minulla oli vapaus sovittaa kysymykset keskustelun kulun mukaan.

Haastattelua verrataan usein keskusteluun, sillä se sisältää samanlaisia piirteitä. Myös avoin haastattelu muistuttaa tavallista keskustelua, jossa keskustelun etenemistä ei ole lyöty lukkoon, vaan se etenee tietyn aihepiirin sisällä vapaasti ja paljolti haastateltavan ehdoilla. Avoimessa haastattelussa haastattelija ja haastateltava ovat kielellisessä vuorovaikutuksessa keskenään ja haastattelija pyrkii luomaan tilanteesta mahdollisimman luontevan – ja avoimen. (Syrjälä ym. 1994, 136-138.)

Haastattelut tapahtuivat haastateltavien toivomuksen mukaan joko kotona tai muualla. Kerroin ennen haastattelua haastattelun tarkoituksen ja omat taustatietoni. Haastateltavien kerrontatapa vaihteli muutaman lauseen

vastauksista pitkiin yksityiskohtaisiin kuvauksiin. Jotkut haastattelut kestivät noin 25 minuuttia ja toiset yli tunnin. Haastatteluun osallistui 12 venäläistä ja 4 suomalaista henkilöä. Yhden haastateltavan tarinan päätin kertoa kokonaan.

(Liite 2)

Haastateltujen ikä on 30 - 50 vuotta. Suurin osa heistä on asunut Suomessa yli 10 vuotta, 2 on asunut alle 5 vuotta ja muutamat asuvat Venäjällä, Viipurissa. Haastatelluista vain 3 on yksihuoltajia ja muut ovat perheellisiä. Naisia on 12 ja miehiä 4. Kaikilla haastateltavilla on 2 lasta tai enemmän. Haastatelluista 4 on suomalaisia, 2 naista ja 2 miestä.

Taulukko 1. Haastateltujen sukupuoli ja lukumäärä

	naiset	miehet	yhdessä:
venäläiset	10	2	12
suomalaiset	2	2	4
yhdessä:	12	4	16

Myös useat keskustelut olivat ennalta suunnittelemattomia ja spontaaneja. Niiden avulla pohdimme yhdessä ennakkoluulojen syitä ja vaikutuksia.

Pohdimme myös yhdessä haastateltujen kanssa seuraavia asioita: mitä on venäläisyys, mitkä arvot ovat etusijalla Venäjällä, mitä hyvää on Venäjällä, mitä perhe tarkoittaa, miten lasta kasvataan, onko venäläinen optimisti, fatalisti, pessimisti, suomalaisen perheen arki, kasvatus, koulu, elämä Suomessa, ennakkoluuloja Suomessa, sosiaalipalveluja Suomessa; tulevaisuutta ja tavoitteita; tukiverkoston merkitystä.

3 VENÄJÄN KULTTUURI

3.1 Kuka on venäläinen?

Venäläiset (ven. русские) ovat noin 135 miljoonan ihmisen itäslaavilainen, Euroopan suurin kansa. Nykyiset venäläiset (isovenäläiset) ovat muodostuneet alkuperäisesti suuresta joukosta muinaisia slaavilaisia, balttilaisia ja suomalais-ugrilaisia heimoja ja niihin sulautuneita muista väestöaineksista. Novgorodin ja Kiovan hallinnon hajottua 1100-luvulla väestöaineksesta erottuivat vuosisatojen kuluessa nykyiset venäläiset (isovenäläiset), valkovenäläiset ja ukrainalaiset (vähävenäläiset). Myöhemmin, laajassa mitassa 1800-luvulta lähtien, venäläiset ovat levittäytyneet Euroopan puoleisen Venäjän ulkopuolelle Keski-Aasiaan sekä Siperiaan, jossa he ovat nykyisin enemmistökansallisuutena. Venäläinen väestö on sulattanut itseensä suuren määrän erilaisia alkuperäiskansallisuuksia (noin 120). Tämä prosessi jatkuu edelleen, ja sen seurauksena venäläinen kansa on geneettisesti kirjava, mutta kulttuurisesti ja kielellisesti yhtenäinen kokonaisuus. (Kirkinen 2004.)

Valtaosa venäläisistä on uskonnoltaan ortodokseja. Ortodoksisella kirkolla on kautta historian ollut merkittävä rooli venäläisten kansallisen identiteetin kehityksessä, ja nykyaikana se on olennainen osa venäläisten kansallista kulttuuria. Neuvostoliiton uskontoihin kohdistaman sortopolitiikan takia moni venäläinen ei kuitenkaan varsinaisesti kuulu kirkkoon. (Kirkinen 2004.)

Kansallistunne tulee jollekin jo lapsena tai nuorena tai aikuisena, riippuen kasvatusympäristöstä. Venäläisyyttä ei yhdellä sanalla pystyisin kuvailemaan. Toiselle se on Venäjän kulttuurin tuntemusta ja kommunikointia venäjäksi. Ja tietenkin rakkautta Venäjää kohtaan. Toiselle venäläisyys tarkoittaa taiteellista suhtautumista elämään. ”Meidän kulttuurimme historiassa on ollut niin paljon lahjakkaita ihmisiä - Pushkin, Lermontov, Tolstoi, Dostojevski, Chekhov, Makarenko, Tchaikovsky, Rahmaninov, Glinka...”

Joka toinen venäläinen mies sanoisi, että hänelle venäläisyys merkitsee osaamista löytää ratkaisu mihin tahansa ongelmaan, kiitos meidän vaikean elämän. Jokainen venäläinen autonkuljettaja pystyy itse korjaamaan autonsa, joskus jopa ilman varaosia. Venäläisen rekka-auton kuljettaja sanoi ylpeästi, että - venäläisyys minulle - on auttaa muita. Tiellä voi tapahtua mitä vain, ja vaikeina aikoina on aina joku, joka auttaa.

Nuorten sukupolven puolesta nuori ja komea mies vastasi tähän kysymyksen iloisesti ja selkeästi, että olla venäläinen on elämistä rauhanomaisesti niin suuressa ja voimakkaassa maassa kuin Venäjä. Nykyvenäläisen on mahdollista saada hyvä koulutus, arvostettu työ, rakentaa normaalia elämää. Myös suvaitsevaisuus muita kulttuureja kohtaan kuuluu venäläisyyteen, esimerkiksi, moderni musiikki: venäläisen, ukrainalaisen ja valkovenäläisen lisäksi on olemassa georgialaisia ja tataareja, juutalaisia ja bulgarialaisia, liettualaisia ja kazakstanilaisia muusikkoja. Suosio Venäjällä ei riipu kansalaisuudesta: kaikilla taiteilijoilla on omat faninsa.

Mielestäni Venäjällä arvostetaan paljon yhteyttä muihin ihmisiin. Meillä on olemassa "puhutaan sielulla" - käsite. Useimmiten se on tapaamista läheisen

ystävän kanssa kotona, ja se on pitkä ja kiireetön keskustelu. Lisäksi on tärkeitä osata kuunnella toista ja käyttää huumorintajua ja vitsejä. Omat elämän ongelmat ihmiset kohtaavat itseironiana, jolloin omat tavalliset asiat nähdään uudesta odottamattomasta suunnasta. Se, mistä minä pidän eniten, on omille ongelmille nauraminen. Sen jälkeen ne eivät tunnu ongelmilta, jos vain siihen pystyy – tämä tosin riippuu ongelmista. Venäjällä saa nauraa melkein kaikelle.

Toiselle venäläisyys on omistautumista Venäjän kulttuurille ja vain hyvän toivominen Venäjälle. Kulttuuri on ennen kaikkea kirjallisuutta. Venäläiset lukevat paljon ja ovat oppineet lukemisen jo lapsuudesta. Omilla vanhemmillani oli (ja on) laaja kirjasto. Venäjän kulttuuri on luonnollisesti myös musiikkia, arkkitehtuuria, kuvataidetta, maalausta, balettia, ja uskonnollisuudella on myös erittäin suuri rooli. Venäläinen luonne, minun mielestäni - on kyky tuntea myötätuntoa, aito halu auttaa niitä, jotka ovat sairaita, kyky antaa anteeksi rikkomuksia. Yleensä venäläiset arvostavat omaa perhettään, omia vanhempia, rakkaita ystäviä, työtä ja hyvää terveyttä, vapaapäiviä ja sitä, kun itselle tärkeitä ihmisiä tulee käymään. Lapsista huolehtiminen on perheen perusta, ja se on etusijalla.

Kansanperinnettä edustavat hyvin sanonnat ja sananlaskut, joita venäläiset käyttävät puheessaan. Sama ajatus voidaan pukea niin erilaisiin sanoihin ja vertauksiin. "Будет и на нашей улице праздник" - tulee se vielä meidänkin kadulle juhla, vastaa suomalaista sanontaa "paistaa se päivä vielä risukasaankin". Kaikille venäläisille sananlaskuille ei aina löydy vastinetta suomen kielestä, niin kuin ei suomalaistenkaan kaikkia viisauksia ole samoin

sanakääntein ilmaistu venäjässä. Olen kerännyt ja kääntänyt jonkin verran venäläisiä sanontoja perheestä, kotimaasta, ystävydestä ja muusta. (Liite 3)

Mitä pidempään asun Suomessa, sitä enemmän joudun pohtimaan, mitä on venäläisyys: Keitä me venäläiset olemme, mikä on meillä yhteistä ja mikä ero on oman kulttuurin ja suomalaisen kulttuurin välillä? Ennen Suomeen muuttoa venäläisenä oleminen ei herättänyt sellaisia kysymyksiä. Kaikki oli itsestään selvää. Nykyään kaikkia periaatteita, arvoja, tapoja ja perinteitä tulen käsittelemään ja arvioimaan jokaisen elämänmuutoksen mukaan - lapsen syntymä, lasten lähtö kouluun ja harrastuksiin, perheen juhlat ja arki, avioliitto ja ero, sukulaisten sairaudet ja kuolemat jne. Erot ovat sekä isoja että pieniä. Jotkut niistä huomaa heti ja jotkut ovat piiloeroja.

Muistan ensimmäinen pienen ”sokkini”, kun muuton jälkeen huomasin ilmiön, että Suomessa ”kukaan ei kuole”. Kysyin sukulaisilta, onko se vain minun väärä käsitykseni, eikö hautajaisia vietetä vai piilotetaanko ne? Venäjällä yleensä vainaja tuodaan arkussa kotiin tai työpaikalle, ja kaikki saavat tulla hyvästelemään. Kahden, kolmen päivän jälkeen vainaja viedään hautausmaalle. Usein tämän seurana on orkesteri ja iso määrä sukulaisia, työkavereita, ystäviä, naapureita ja kaikki, ketkä vain pääsevät tulemaan.

Surun tai ilon takia järjestetyt juhlat - synnytys, syntymäpäivä (juhlitaan joka vuosi), koulun alku ja loppu, häät, vuosipäivät, hautajaiset – melko aina ovat vaikuttavat. Esimerkiksi häiden vuosijuhlien eri vaiheet: vihreät häät - naimisiinmeno, puuvillakangas häät - 1 vuosi, paperihäät - 2 vuotta, nahkahäät – 3 v., vahahäät - 4 v., puuhäät - 5 v. Myös kuolleiden muistopäivät ovat: hautajaisista: 3 päivää, 9 päivää, 40 päivää (tämän jälkeen uskonnon mukaan

sielu lentää pois ihmisten maailmasta), puoli vuotta, vuosi, 2 vuotta ja niin edelleen.

Venäläinen talous oli ja on melko aina kriisissä. Tsaarin aikana, vallankumouksen aikana, sodan, Neuvostoliiton tai sen jälkeen Venäjän kansa on aina kärsinyt taloudellisista ongelmista. Esillä on aina joku uusi AATE, jonka takia on ymmärrettävä, kärsittävä, oltava sankari ja uhrattava oma elämä (tulevaisuus, terveys, voima, omaa henkilökohtainen onni). Nykyistä kriisiä Venäjällä eletään, kuten aina, omien kykyjen ja voimaresurssien mukaisesti. Jatkuva taloudellinen kriisi on vaikuttanut venäläiseen toimintatapaan. Venäläinen oppii toimimaan nopeasti (pyörittämään asioita), keksimään uusia selviytymiskeinoja säilymiselle ja menemään esteiden yli.

Kolmasosa venäläisistä on laman aikana säästänyt rahaa ostaakseen vaatteita, palveluja ja ruokaa. Melkein jokainen venäläinen kasvattaa omalla mökillään kasviksia, vihanneksia, kanoja ja muita pikkueläviä. Vain 3% venäläisistä on yrittänyt oppia uuteen ammattiin. Jotkut etsivät uutta työpaikkaa ja toiset odottavat entiseen työpaikkaan paluuta.

On tehty tutkimus, jossa on kysytty talousasiasta 34 000 venäläiseltä, jotka asuvat 1930:ssa kunnassa Venäjällä. Vain 19 % eivät ole kokeneet laman kriisiä. Säästäminen on ensimmäinen keino mihin venäläinen ryhtyy laman alkaessa. Vain 16% venäläisistä uskoo, ettei kriisitilanne kestä pitkään. 20% uskoo, että kriisi kestää 4-5 kuukautta ja vain 21 % luulee, että tilanne vain pahenee. (Baharev 2009.)

Kysymykset, joita ihmiset yleensä pohtivat, mistä riitelevät, väittelevät ja keskustelevat ja haluaisivat saada oikeita vastauksia, on paljon: Mitä on onni? Mitä on rakkaus? Miten lasta kasvatetaan? Mitä on elämän tarkoitus? Mitä on kuoleman jälkeen? Onko ihmeitä? (Melkein kaikki uskovat, että on!) totuus, uskollisuus, usko, toivo ja taas rakkaus; rikoksista rangaistukset...

3.2 Venäjän kansallinen identiteetti

Venäjä on monietninen yhteiskunta, ja yhteisen etnisyyteen perustavan identiteetin luominen on hankalaa. On myös vaikeaa vastata kysymyksiin: Mistä maasta venäläisyys alkaa? Mihin se loppuu? Historiassa on painotettu, että Venäjän olemassaolo ja legitimaatio on liitetty vahvaan hallitsijaan ja keskitettyyn valtaan (tsaarit, Lenin, Stalin). Kansallinen yhtenäisyys ja suhde valtioon perustuvat keskusvaltaan kohdistuneiden uhkien ja valtion hajoamisen uhkakuviin. (Virkkunen 2009.)

Venäjän alueella asuu yli 140 eri kansallisuutta, joista uralilaisiin kansoihin kuuluvat esim. pohjoiset vähälukuiset alkuperäiskansat saamelaiset, nenetit, hantit, mansit. Suomalais-ugrilaisiin kansoihin puolestaan kuuluvat esim. mordvalaiset, marit, komit ja udmurtit. Muihin kieliryhmiin kuuluvat esim. tšukšit, nogait, baškirit ja tataarit. Lisäksi on sellaisia kansoja, joilla on oma emämaansa Venäjän ulkopuolella, kuten saksalaisilla, puolalaisilla, romanialaisilla, armenialaisilla ja juutalaisilla. Tästä johtuen venäläiseen kulttuuriin on alusta alkaen kuulunut erilaisuuden olemassaolon tiedostaminen. (Shenshin 2008.)

Venäläinen identiteetti liittyi ajatukseen Neuvostoliitosta. Keskusvallan menettäessä otetaan neuvosto-identiteetti menetti merkitystä ja kansat

tukeutuivat omiin etnisiin identiteetteihinsä. Etenkin vähemmistökansat käsittivät Neuvostoliiton rakentamisen venäläistämisenä; neuvostoliittolainen ja venäläinen käsitettiin yhteneväiseksi. Monet neuvostoidentiteettiin liittyvät rituaalit ja Neuvostoliiton symbolit olivat peräisin venäläisestä kulttuurista ja kansanperinteestä. Neuvostoliiton jälkeinen venäläinen identiteetti kasvoi reaktionä kansallisten tasavaltojen nationalismille. Venäläisiä syytettiin Neuvostoliiton epäonnistuneesta politiikasta. Kansallisen aatteen noustessa muissa neuvostotasavalloissa myöskään venäläisten ei tarvinnut enää hävetä tai puolustaa ajatusta suur-Venäjästä, kuten Neuvostoliiton aikana. (Virkkunen 2009.)

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen valtio ei taistellut riittävästi rikollisuutta ja sosiaalisia ongelmia vastaan. Ongelmat olivat suuria, koska valtion ja hallinnon uudistukset eivät olleet riittäviä muuttamaan tilannetta ja estämään demokraattisia uudistuksia. Neuvostoliiton jälkeen Venäjällä tapahtuivat suuret uudistukset, kuten vahva valtio, vahva armeija ja miliisi venäläisten etujen ajamiseen, vahva ortodoksinen kirkko venäläisten henkisten arvojen puolustamiseen (mm. moraalittomuus ja yksilökeskeisyys, pornoistuminen ja väkivalta). Putinin aikana kansallistunne on kasvanut. Koska maa perustuu vallalle ja yhteisöllisyydelle, nousee ajatus ”venäläisestä demokratiasta”, jossa on taloudellinen vapaus, mutta yksi hallitseva valtapuolue. (Virkkunen 2009, 101)

Venäjän historian kiehtova aaltoliike on nyt päätynyt samaan poliittiseen järjestelmään kuin vanhana aikana. Venäjän uusi eliitti, "sekurokratia", perustuu henkilösuhteisiin ja keskiajalta tuttuihin hallitsemisjärjestelmiin. Kuten

Neuvostoliiton aikana Venäjää hallitsevat nyt klaanit ja suvut. (Luukkanen 2009.)

Venäjän poliittisen valtiojärjestelmän muutokset heijastuvat ensimmäiseksi koulutukseen ja sivistystoimintaan. Koululaitos on syvästi sidoksissa maan sivistyshistoriaan, kielen opiskeluun ja maan oman identiteetin rakentamiseen ja vahvistamiseen. Suomen venäläisväestö joutui harvinaislaatuiseen tilanteeseen toisaalta pelätyn ja kunnioitetun sekä toisaalta halveksitun ja vihatun vihollisen asemassaan Suomessa. (Shenshin 2008.)

Pysyvästi Suomessa asuvan maahanmuuttajan identiteetti muuttuu ajan myötä ja hioituu uuden ympäristön mukaan.

3.3 Perhe

Venäläinen pedagogi V. Suhomlinski (1918- 1970) määritteli perheen näin: ”Perhe – ensisijainen ympäristö, jossa ihmisen pitää opetella luomaan hyvää.” (Aforismit.)

Perhe venäläisessä yhteiskunnassa on ensisijainen, luonnollinen ja pyhä liitto. Perheen liitto rakennetaan rakkaudella, uskolla ja vapaudella. Nuorille pareille on tärkeitä, että heidän omat vanhempansa hyväksyisivät heidän valintansa. Usein pyydetään myös vanhempien siunausta. Neuvostoliiton aikana, kun kaikenlainen uskonto oli kielletty, siunaaminen oli myös kiellettyä.

Tänään yhä useammin nuoret parit solmivat avioliittonsa kirkossa. Hääjuhliin kutsutaan koko suku, vanhemmat, isovanhemmat, tädit ja sedät, serkut ja muut. Häihin kutsutaan myös ystävät, koulu- ja työkaverit, naapurit. Morsiolle ommellaan ainakin kaksi morsiuspukua – valkoinen ensimmäiselle päivälle ja vaalean värinen toiselle päivälle, koska hääjuhla kestää yleensä kaksi päivää. Syödään ja juodaan paljon, tanssitaan ja lauletaan, leikitaan ja lahjoitetaan nuorelle parille suuria lahjoja. Morsiamelle ja sulhasen parhaat ystävät keksivät kaikenlaisia haastavia tehtäviä nuorelle parille. Näillä selvitetään, miten nuori vaimo ja nuori mies pärjäävät uudessa yhteisessä elämässä.

Avioliittoa Venäjällä perinteisesti johtaa mies, mutta vaimon mielipidettä kuunnellaan ja kunnioitetaan. Lyhyesti sanoen avioliitto on dialogia. Yhdessä päätetään miten hoidetaan lapset, mihin mennään vierailemaan, ketä kutsutaan kylään, missä vietetään yhteistä lomaa. Ristiriitoja selvitetään usein puhumalla tai, valitettavasti, huutamalla. Avioliitto toimii, kun yhteiset ratkaisut löydetään. Vaikka molemmat vanhemmat käyvät työssä, mies on velvollinen antamaan koko oman palkkansa vaimolle. Perheessä on olemassa yhteinen kassa. Vaimo hoitaa arkipäiväiset pakolliset pienet ostokset (ruoka, lasten vaatteet, pesuaineet), mutta isot ostokset (kodinkoneet, kalusteet, kalliit vaatteet) suunnitellaan yhdessä.

Perheen elämä koostuu arjesta ja juhlista. Mitä enemmän lapsia on perheessä, sitä enemmän perheen elämä pyörii lapsien ympärillä. Lapsella on perheessä suuri merkitys ja lapset ovat perheen sielu, ilo ja tulevaisuus. Lapsuudessa annetaan lapsille mahdollisuuksia tutustua moniin urheilulajeihin, annetaan kuvataide- ja musiikkialkeet, tanssi- ja kieliopinnot riippuen perheen resursseista. Venäjällä on tärkeitä antaa lapsille yleiset tiedot taiteellisesta

maailmasta. Tämän ajatuksen takana on auttaa lasta löytämään elämässä oma tie ja rikastaa sitä tietä. Kaikki, mitä hänelle annetaan tai opetetaan lapsuudessa, vaikuttaa hänen koko kohtaloonsa ja loppuelämäänsä.

Lapsen monipuolinen kehitys ja kasvatus juontaa historiallisesti juurensa tsaarien ajalle. Silloin jokainen tyttö oli opiskellut pianonsoittoa, kaksi – kolme vierasta kieltä ja kuvataidetta. Poikien oli ollut välttämätöntä osata monia kieliä, historiaa, matematiikkaa, miekkailua ja ratsastusta. Venäläiset vanhemmat päättävät yhdessä, miten lapset kasvataan: asetetaanko rajat vai ei ja minkälaiset rangaistukset annetaan huonosta käytöksestä, huudanko lapselle, mihin aikaan lapsi menee nukkumaan, mitä hän syö, lukee, katsoo TV:tä ja niin edelleen.

Venäjällä äänen korottaminen tai huutaminen on tavallinen asia. Perusteet ovat kovat: kiire, väsymys, köyhyys, epävarmuus tulevaisuudesta, elämässä epäonnistuminen, huono sää tai yleisesti - ”kaikki on huonosti!”. Tämä on negatiivista. Positiivista tässä on se, että nopeasti syttynyt riita sammuukin nopeasti ja hetken kuluttua kukaan ei muista, mistä syystä se riita oli.

Perheen pää ja perusta ovat mummo ja ukki. Useasti juuri he auttavat nuorta perhettä selvittämään kaikki ristiriitansa. Vaikka sukupolvien välissä on joskus olemassa ristiriitoja, on lasten kasvatus Venäjällä mahdotonta ilman isovanhempien apua. Isovanhemmat hoitavat lapsenlapset: kun vanhemmat tekevät paljon työtä tai heillä on menoja, kun lapset sairastuvat.

Vanhemmat hoitavat isovanhemmat, kun ne sairastuvat ja vanhenevat, ja tämä jatkuu perinteisesti ja luonnollisesti sukupolvesta sukupolveen. Perheen

vahvuus riippuu omaisten tuesta. Kuvittelen perheen turvallisen olemisen turvarenkaiden sisälle. (Liite1: kuva.)

Olen useasti kuullut ikääntyviltä naisilta samat sanat: ”Olisinpa vielä terveenä ainakin noin 10 vuotta, että jaksaisin auttaa tyttäntäni hänen lasten hoidossa!” Äitiys ei lopu ikinä. Sana äiti kirjoitaan ja kuvitellaan isolla A:lla – ”Äiti”. Venäläisissä kirjallisuudessa useasti sanat äiti ja kotimaa ovat synonyymejä - Äiti = Kotimaa. Satoja kertoja olen kuullut Venäjällä sen, että lasten äidit ovat emoja ja jos lapsen elämässä on uhka, ne suojelevat lasta loppun asti ”viimeiseen veripisaraan” (до последней капли крови).

Venäläisen maahanmuuttajan perhe kokee vaikeuksia lasten kasvatuksen kanssa Suomessa, koska tämä isovanhempien ja sukulaisten tukiverkosto puuttuu kokonaan. Vaikka yhteydenpito puhelimitse jatkuu ja henkinen tuki säilyy, puuttuu konkreettinen apu tyystin.

Venäjällä lapsen sairastuessa voi soittaa ja kutsua lääkärin kotiin, hän kirjoittaa kaikki reseptit ja antaa sairauslomaa paikan päällä kotona. Kipeän lapsen vieminen lääkärin vastaanotolle ja pitkä jonottaminen on Venäjällä erittäin harvinaista. Vanhempien mielessä syntyy ristiriitaisia ajatuksia kun he joutuvat Suomessa menemään lääkärin vastaanotolle kipeän lapsensa kanssa. Ehkä tässä vaiheessa alkavat ensimmäiset masennusoireet, kun Venäjällä itse lääkäri tulee kotiovelle ja Suomessa luultavasti kieltä osaamattoman joutuu pyörimään kipeän lapsen kanssa siellä vastaanotolla.

Myös kun vastaanotolla ollaan Suomessa, niin lääkäri haastattelee lasta eikä vanhempia. Venäjällä taas toimitaan niin, että lääkäri kysyy vanhemmilta kaikki

oireet. Se että lääkäri kysyy lapselta aiheuttaa vanhemmissa epävarmuutta, koska heidän mielestään lapsi ei pysty vastaamaan kunnolla lääkärin kysymyksiin eikä arvioimaan omaa tilaansa.

Suomessa asuva venäläinen perhe käy resurssiensa mukaan useasti Venäjän puolella lääkärin luona. Kieliongelmat ja pitkä jonottaminen Suomessa sairaalle ihmiselle, varsinkin vakavasti sairaalle, ovat outoja. Venäjällä jokaisessa tapauksessa otetaan heti tarvittavat kokeet, kuvat ja annetaan aika erikoislääkärille.

Suomen kielen puute saattaa johtaa traagiseen tilanteeseen. Eräs ystäväni kertoi, että hän toimi vapaaehtoisena ensiavussa (jopa öisinkin). Erään venäläisperheen lapsi sairastui kovasti ja vanhemmat eivät tienneet, mihin on soitettava ja mentävä. Onneksi he saivat nopeasti tulkin apua venäläisten tuttujen, minun ystäväni, kautta.

Suuri ero Venäjän ja Suomen välillä koskee lasten huolenpitoa. Vastuu omasta lapsesta ei rajoitu Venäjällä lapsen iän mukaan niin kuin Suomessa. Suomessa jos 18 ikävuoden jälkeen nuoren elämässä tapahtuu jotain, niin lain mukaan voidaan asia pitää salassa nuoren vanhemmilta. Venäjällä lapsi on vanhempien lapsi siihen asti, kun vanhemmat ovat elossa. He saavat puuttua lapsensa elämään ja vieläpä erittäin voimakkaasti. Äidit saattavat hoitaa poikiaan vielä näiden ollessa jo aikuisia. Tytöt ovat, itsestään selvää, äidin apulaisia ja päinvastoin.

Suomalaisille lapsille on asetettu vapauden rajat siinä määrin, missä heidän kykynsä tulevat esiin luonnostaan, ilman pakottamista. Kun lapset kasvavat, he muuttavat aikaisin pois kotoaan ja tulevat itsenäisiksi. (Kämärä 2001.)

Haastateltaessa Viipurissa asuvaa Maria-mummoa hän kertoi hoitavansa ”poikamieslastaan” joka on jo 50-vuotias ja asuu erillään. Äiti tekee pojalle ruokaa, pesee pyykit, siivoaa välillä, ja kun poika hölmöilee, niin äiti myös läksyttää tätä. Tämä systeemi ei ole harvinainen Venäjällä. Muut Maria-mummon toiveet eivät ole niin suuret - olisipa rauha maailmassa, terveet lapset ja lapsenlapset, onnelliset läheiset ja vanhuus ilman köyhyyttä.

Mutta myös lapset ottavat vastuun omista vanhuksista Venäjällä. Kun vanhemmat eivät pysty enää hoitamaan itseään tai sairastuvat, esille tulee kysymys - kuka hoitaa? Yleensä hoito järjestyy omien lapsien kesken. Totta kai on olemassa huonojakin esimerkkejä, mutta ne ovat hyvin harvinaisia.

Perhe on inhimillisen venäläisten kulttuurin ensisijainen kuva ja nainen on perheen ”homemaker” (kotiäiti, хранительница очага). Kirjailija Nekrasov kirjoitti viime vuosisadalla venäläisistä naisista näin: ”Täyttä laukkaa kiitävän hevosen pysäyttää, palavaan pirttiin sisään menee.” Tämä on pysynyt eräänä venäläisten rakastetuimmista sitaateista näihin päiviin asti.

Tietenkin venäläinen nainen on rohkea ja vahva. Hänen harteillaanhan on käytännöllisesti katsoen kaikki huolenpito kodista ja perheestä. Erona suomalaisiin miehiin venäläiset aviomiehet eivät tavallisesti juuri auta vaimoan lastenhoidossa ja kotitöissä. Ehkäpä tästä syystä venäläiset naiset eivät

osallistu maansa poliittisen elämään niin aktiivisesti kuin suomalaiset naiset. Venäjän hallituksessa vain terveysministerin virkaa hoitaa nainen.

Suomalainen nainen on itsenäinen, riippumaton ja aktiivinen sekä omassa yksityiselämässään että kaikenlaisessa yhteiskunnallisessa elämässä. Jo kauan aikaa sitten hän on vallannut itselleen tukevan sijan yhteiskunnallisissa ja poliittisissa piireissä sekä ammattiyhdistyksissä. (Kämärä 2001.)

Jos miettii tätä eroa, voi arvata miksi usein suomalais-venäläinen perhe epäonnistuu. Ehkä suomalainen mies odottaa venäläiseltä naiselta täydellistä kuuliaisuutta (послушания). Mutta venäläisessä perheessä on olemassa kuitenkin tasa-arvoinen dialogi ja ihmisarvostus. Naisten luonnollinen rooli synnyttää ja kasvattaa lapsia on kunnian periaate.

Jos meillä ei ole mitään, mihin voimme nojata – me kaadumme! Ja kunnes löydämme sen vahvan tuen, me tulemme kaatumaan. Emme voi keksiä tällaista tukea - voimme vain palata siihen. Tämä on tuki – suhde perheeseen, uusiin ja vanhoihin ystäviin, sukulaisiin, vanhuksiin, rakkauteen, uskoon ja toivoon. Se on suhde, joka tuo elämäämme tarkoitusta ja merkitystä, iloa ja toivoa.

3.4 Kasvatus

Lasten kasvatuksen tyyli Venäjällä on erilainen kuin Suomessa. Jo keskiajalla muodostui autoritäärinen kasvatuksen teoria, joka eri muodoissa on edelleen olemassa tällä hetkellä Venäjällä. Lapselle asetetaan rajat ja vaaditaan ehdotonta kuuliaisuutta. Rangaistuksena väärästä käytöksestä saattaa olla

nurkassa istuminen, remmiä (vyö) tai jotain pahempaa. Suomessa lapsella ei aina ole ollenkaan minkäänlaista rajaa, ja äiti vain kestää lapsen raivarit.

Jos vanhemmat ylläpitävät korkeaa hoidon ja valvonnan suhdetta lapseen, eikä ole tarvittavaa joustavuutta perheen hierarkiassa, eivätkä vanhemmat halua luopua tavanomaisista stereotyyppioista, nuori alkaa kapinoida: käyttämällä huumeita tai uhkailemalla itsemurhalla. Venäjällä Venäjän terveysministeriön mukaan, huumeriippuvaisten nuorten määrä on kasvanut viimeisen 10 vuoden aikana kymmenkertaiseksi.

Venäjällä kasvatuksessa on suuri merkitys isovanhemmilla. Isovanhemmat ovat kärsivällisiä ja kiireettömiä. Heillä on elämän kokemusta ja halua olla hyödyksi. Venäjällä puhutaan, että oma lapsi on nukke, ja lapsenlapsi on lapsi. On myös huomattu, että vanhat ihmiset nuorentuvat ollessaan nuorten kanssa.

Venäjän kasvatustajajärjestelmässä on yleistä naisistuminen (feminismi). Lähes kaikkialla naiset kouluttavat lapset - päiväkodeissa, kouluissa ja muissa toimielimissä. Miehet ovat pois lasten kasvatuksesta jopa omassa perheessä. Jos vanhemmat päättävät erota, on yleistä, että lapset jäävät äidille. Äidin mielessä entinen mies on leivästä irti leikattu kannikka (отрезанный ломоть).

Yleensä eron jälkeen lapset jäävät äidille ja äiti on päävastaaja lapsen kasvatuksesta Venäjällä. Kävin kysymässä Viipurin sosiaalivirastosta lastensuojelun toimenpiteitä. Viipurilaisen sosiaalityöntekijän kertomuksen mukaan, jos lapsi jostain syystä menettää molemmat vanhemmat, hänelle määrätään tilanteen ja lain mukaan jompikumpi seuraavista: holhous, huoltajuus, laitoshoido, sijoitusperheeseen sijoittaminen tai lapseksiottaminen.

Olen myös katsonut venäläiseltä nettisivulta Lapseksiotto Venäjällä (joka käsittelee adoptiota Venäjällä) adoption eri muotoja ja olen kääntänyt ne suomen kielelle.

Adoptio, lapseksiottaminen (усыновление) on paras keino (yleinen Venäjällä) tarjota lapselle läheinen henkilökohtainen perhesuhde, koska se antaa lapselle oikeuksia ja velvollisuuksia olla perheenjäsenenä ja adoptiovanhemmille kaikki vanhempien oikeudet ja vastuualueet. Adoptio on sallittu pienten lasten osalta, ja vain niiden edun mukaisesti. Saattaessaan lapsen perheeseen olisi otettava huomioon lapsen etninen alkuperä, uskonto ja kulttuuri, äidinkieli. Adoptio on hyvä muoto tarjota lapselle täydellinen fyysinen, henkinen, hengellinen ja moraalinen kasvatus ja kehitys. (Adoptio Venäjällä.)

Holhous (опека) ja *huoltajuus* (попечительство) – muodot, joilla orvot ja lapset, jotka ovat jääneet vanhempiensa holhousta vaille, saadaan ylläpidon, kasvatuksen ja koulutuksen piiriin ja ovat myös suoja heidän oikeuksilleen ja eduilleen. Holhous on tarkoitettu alaikäiselle lapsille (alle 14v) ja huoltajuus koskee 14-18-vuotiaita (Liitovaltion laki Nro 159 – FZ „Federatiivinen laki /Zakon 21.12.1996. (Adoptio Venäjällä.)

Huoltaja tai holhooja määrätään, jos henkilö katsotaan lain mukaan kykenemättömäksi hoitamaan lasta, lapsen etujen ja oikeuksien suojaamiseksi. Huoltajan määräämiseksi ei tarvita kykenemättömän henkilön ilmoitusta, tarvitaan vain suostumus. Näin alkaa lakien mukainen huoltajan tai holhoojan valintaprosessi. Kandidaatin valinnan pitää noudattaa tiettyjä sääntöjä. Kaikki valinnat ovat samanlaiset koskien holhousta ja hoivausta, kandidaatille pakollisiksi vaaditaan kuitenkin tiettyjä ehtoja. (Adoptio Venäjällä.)

Patronaatti. Orpolasten huolto on uusi sijoitusmuoto (Foster Family), jossa vastuu lapsista on tarkasti jaettu sijaisvanhempien, biologisten vanhempien ja viranomaisten kesken. Tämä muoto antaa eri ikäisille lapsille mahdollisuuden kasvaa perheessä, eikä orpokodissa. (Adoptio Venäjällä.)

Sijoitusperhe (приемная семья) on sijoitusmuoto, mikä koskee ilman vanhempia jääneitä lapsia sopimuksen perusteella. Sopimus laaditaan sijoitusvanhempien ja holhoudesta vastaavan sosiaaliviraston kesken. Kansalaisia (puoliso tai henkilö), jotka aikovat ryhtyä ilman vanhempia jääneen lapsen ottamiseen, kutsutaan ottovanhemmiksi, lapsi on ottolapsi ja tällainen perhe on sijoitusperhe. (Adoptio Venäjällä.)

Sijoitusperheeseen annetaan lapset, jotka ovat orpolapsia ja joiden vanhemmat eivät ole tiedossa tai ovat toimintakyvyttömät, jos vanhemmat ovat vakavasti sairaita, ovat päihteistä riipuvaisia, ovat laitoshoidossa tai vankilassa. Lain mukaan ottovanhemmat ovat velvollisia kasvattamaan lapsen tämän tarpeiden mukaisesti ja ovat virallisesti lapsen oikeuksien edustajia. (Adoptio Venäjällä.)

Ottovanhemmat pitävät huolta lapsen fyysisestä, psyykkisestä, henkisestä ja siveellisestä kehityksestä. Lapsien määrä sijoitusperheessä ei voi ylittää 8 henkilöä (omat ja ottolapset yhdessä). Sijoitusperheeseen siirtäminen tapahtuu yli 10 vuotiaan lapsen kohdalla aina vain lapsen suostumuksesta. (Adoptio Venäjällä.)

Venäjällä vanhemmuus on vahva peruste pitää lasta perheessä, vaikka vanhemmat eivät kykenisi tai olisivat haluttomia huolehtimaan lapsestaan.

Silloinkin kun vanhemmat laiminlyövät lapsen hoidon tai pahoinpitelevät lasta, ovat päihderiippuvaisia ja väkivaltaisia, he ovat lasten vanhempia, koska käytännössä heidän oikeutensa on vahvempi Venäjällä, kuin lapsen oikeus hyvinvointiin.

Myös näistä lapsista ei aina tule ilmoitusta naapurilta lastensuojeluviranomaisille. Harvoin kukaan haluaisi puuttua asiaan. Yleensä ilmoitus tulee vain, silloin kun tilanne on jo todella vakava ja lasten elämä on vaarassa. Vaikka lapsella on perusoikeudet tasa-arvoon Venäjällä, todellisuudessa lapsi on kaltoinkohdeltu ja kasvatustyyli on laiminlyövä näiden ongelmaperheiden kohdalta.

Lapsiin kohdistuva perheväkivalta ja muu kaltoinkohtelu ovat aihealueita, joista on vaikea saada tarkkoja tilastotietoja, koska suuri osa tapauksista jää tulematta viranomaisten tietoon. Viranomaisten tietoon tulleita tietojakin tilastoidaan puutteellisesti, joten tilastointia on syytä kehittää.

Suomessa tilanne on toinen. Ilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, jos epäilee, että on tarpeen selvittää, voiko joku lapsi huonosti. Ilmoituksen voi aina tehdä salassapitosäännöksiensä estämättä. Ilmoituksen voi tehdä myös lapsi itse, hänen vanhempansa, perheen naapuri tai muu henkilö, jolla on herännyt huoli lapsen hyvinvoinnista. Lastensuojeluun tulevat jopa aiheettomat ilmoitukset, jotka saisivat hyvin jäädä tekemättä. (Lastensuojelulaki 417/2007)

Haastattelun yksinhuoltaja Larisaa (nimi vaihdettu) joka hoitaa kahta lasta ja jonka lapset on huostaanotettu ja asuvat vastaanottokodissa. Larisan ja talon henkilökunnan välille on syntynyt ristiriitaa ja ennakkoluuloja. Työntekijät

suorittavat oman tehtävänsä lain ja päätöksen mukaan. Larisan mielestä tämä toiminta on vain häntä vastaan ”törkeää yksityiselämään puuttumista” ja rikkoo hänen ihmisoikeuttaan ja äidin oikeuksia. Avun vastaanottaminen on hankalaa Larisalle, koska kukaan ei ole selittänyt hänelle lastensuojelun toimintaa Suomessa kokonaisuudessaan, ainakaan hänen omalla äidinkielellään. Larisan mielestä hänen on puolustettava ja suojeltava lapsiaan lastensuojelulta.

Ongelmat, joiden takia tullaan asiakkaaksi, vaihtelevat päihteiden käytöstä tukiverkon puuttumiseen. Venäläisessä kasvatuserinteessä korostuvat äidin merkitys ja muutkin erityispiirteet. Työskentelyssä on huomioitava yhteisöllisyyden tärkeys, suvun mukanaolo, slaavilainen luonne ja vuorovaikutuksen erot.

Venäläiselle maahanmuuttajalle tulee selvittää lastensuojelun prosessin sisältö. Positiivinen ja ymmärtävä asenne auttaa työntekijää työssä venäläisten maahanmuuttajien kanssa. Venäläisistä maahanmuuttajista olisi hyvä tehdä jatkotutkimusta, mikä liittyy venäläisen kasvatuksen erityispiirteisiin ja sijoitettujen nuorten jälkihuoltoon. (Turunen 2006.)

3.5 Koulu Venäjällä ja Suomessa

Suomessa opettajat ovat demokraattisempia ja luottavat siihen, että oppilas on omatoiminen ja vastuuta kantava. Peruskoulussa läksyjen määrä tuntuu olemattomalta ja koko koulunkäynti jonkinlaiselta leikiltä. Venäläisessä koulussa läksyjen tekoon uppoaa helposti kolme tai neljä tuntia, mutta suomalaisessa riittää puoli tuntia päivässä - eikä läksyjä aina edes kysytä. (Moped 2007.)

Venäjällä suuren luokkakoon takia (yli 30) opettajat yrittävät pitää hyvän kurin ja järjestyksen, jotta työskentely sujuisi isossakin ryhmässä. Suhde opettajaan ei ole yhtä tuttavallinen kuin Suomessa - venäläinen opettaja on etäisempi ja auktoritaarisempi kuin suomalainen kollegansa. Huutaminen venäjän koulussa on tavallista. Venäjällä jokaisella oppilaalla on oma päiväkirja, johon merkitään läksyt, opettajan huomautukset, arvosanat ja ilmoitusasiat. Läksyjä annetaan enemmän kuin Suomessa. Opettaja tarkistaa, onko kotitehtävät tehty, ja jos ne ovat tekemättä, oppilas saa huomautuksen päiväkirjaan tai huonon arvosanan. Arvosteluasteikko on kahdesta viiteen (5 - kiitettävä, 4 - hyvä, 3 - välttävä ja 2 - 1 - hylätty). Venäläisessä koulussa, turvallisuuden takia, oppilat ovat koko ajan sisätiloissa, toisin kuten Suomessa välitunnilla peruskoululaisen pitää olla ulkona päivystäjä - opettajan valvonnassa. (Moped 2007.)

Haastateltavien lapset olivat tulleet kouluun suoraan venäläisestä koulusta ja olivat aluksi kielimuurin ja eri arvostelusysteemin takia hukassa. Opiskelumotivaatio laski ja koulukäynti tuntui löysältä. Jos koulussa resurssien puutteen takia ei ole avustajaa, ja koulussa on muita venäläisiä lapsia, he yleensä lamaantuvat ja ryhmittyvät suomalaisia vastaan. Tästä saattaa tulla syrjäytymisriski, joten hyvä, jos opettaja ottaa huomioon uuden lapsen yksinäisyyden ja auttaa häntä integroitumaan oman luokan ystäväpiiriin.

Kotitehtävien määrä tuntuu vähältä, mutta matematiikan aiheet ovat jo tuttuja, Venäjän kouluopiskelusta. Venäläisen koulun kotitehtävät vievät 3-5 tuntia joka päivä. Opiskelua monissa venäläisissä kouluissa on jopa lauantaisin. Opetussuunnitelma monien vanhempien mukaan on liian rankka Venäjän kouluissa. Yleisesti Venäjällä lapset tulevat kouluun 7-vuotiana jo lukutaitoisina,

kirjoitustaitoisina, laskevat 1000:een asti ja myös osaavat jonkin verran englantia.

Venäjällä on laaja valikoima erikoiskouluja. Jopa tavallisessa peruskoulussa voi olla englannin kielen, musiikin, matematiikan, kemian tai vaikkapa maailmankirjallisuuden painotetut luokat. Valinnanvaraa on runsaasti.

Sen sijaan erityisopetusta Venäjällä on vähäisesti tarjolla. Sen vuoksi monelle venäläiselle oppilaalle suomalaisen koulun moninaiset erityisopetuksen muodot ovat uutta. Venäläisessä koulussa ei ole olemassa erityisluokkaa. On olemassa erityiskouluja, joissa opiskelevat kehitysvammaiset lapset. Ristiriitainen tilanne tulee, kun lapselle venäläisestä perheestä tarjotaan erityisluokan opetusta. Se aiheuttaa sokkia, epätoivoa, häpeää ja syyllisyyttä vanhemmille.

Haastattellessani yksinhuoltaja Leenaa (nimi vaihdettu) hänen poikansa opiskeli 7:llä luokalla. Koulun terveydenhoitajan mielestä pojalla on mielenterveysongelmia ja hän vaati psykiatrisia tutkimusta ja myös pojan siirtoa erityisluokkaan. Äidin (Leenan) mielestä mitään ongelmaa ei ole ja siirtäminen omasta tutusta luokasta erityisluokkaan koetaan sekä äidin että pojan puolelta erittäin loukkaavaksi. Myös äidin huono suomen kielen taito haittaa pääsemään yhteistyöhön sosiaaliviranomaisten ja opettajien kanssa. Selviytyminen näistä ongelmista kesti noin puoli vuotta ja aiheutti pojalle terveydelliset vaivat (vatsakipuja, ruokahaluttomuutta) ja äidille masennusoireita ja pahoinvointia.

Kysyin, mitä Leena odotti viranomaisilta, minkälaiset olisivat hänen toiveensa. Leenan mielestä opettajan olisi pitänyt antaa tukiopetusta (lisätunteja) pojalle itse tai jonkun muun opettajan kanssa. Sellainen tukiopetus on tavallista

venäläisessä koulussa. Jos lapsen arvosanat ovat vähän alhaiset, opettaja suunnittelee lapselle lyhytaikaisen kehitysohjelman tai tarvittaessa vaikka vuodeksi. Ei missään tapauksesta tällä perusteella lasta siirretä pois omasta luokasta, koulusta.

Erytisloukka Venäjällä on tarkoitettu mielenterveydestä kärsiville lapsille. Leena ja hänen poikansa olivat täysin sokissa ja molemmat olivat kauhuissaan ja masentuneita siihen asti, kunnes lopulta koulussa kokoontuivat kaikki tähän tapaukseen liittyvät työntekijät yhteen ja kokoukseen oli myös kutsuttu venäjän kielen tulkki. Leena sai vihdoinkin mahdollisuuden puhua omat mielipiteensä *oikealla* (omalla) kielellä. Mielenkiintoista oli se, että hän huomasi kokoontuneiden katseista, että he ihmettelivät sitä että hän osaa puhua!

Venäjällä aika useasti lasten huonoista arvosanoista vastuu on opettajalla. Jos lapsi ei parjaa koulussa, syy huonosta opetuksesta on yleensä opettajan. Jos 7 - vuotias lapsi ei ole valmis menemaan tavalliseen kouluun, hänen on mentävä erityisoppilaitokseen tai lapsi opiskelee kotona.

Vammaisten lasten opetus tavallisessa koulussa vaatii suuria muutoksia koulun sisä ja - ulkotiloissa. Tänä päivänä useimmat koulurakennukset eivät ole sopivia vammaisten lasten opetukseen. Lisäksi suhtautuminen vammaisiin lapsiin on kielteistä muilta ihmisiltä. Myös on olemassa stereotyyppioita ja harhaluuloja vammaisten valmiudesta, että mitä he osaavat ja mitä ei.

Lukuvuoden (2009) alusta lähtien ROOI "Perspective" - edustajien ja tavallisen moskovalaisen koulun N: 1961:n opettajat alkoivat tiiviissä yhteistyössä luoda Venäjän ensimmäistä koulua KAIKILLE. Venäjä alkoi kehittää inklusiokoulua.

Kolmen kuukauden kuluessa koulun työntekijät valmistelevat koulua, jossa voivat opiskella vammaiset lapset. Inklusiokoulun johtaja kertoi ”Meillä on edessämme haaste, ei pelkästään ”työntää” lapsia kouluun, koska se voi vain vahingoittaa niitä. Meidän on tärkeää tehdä näin, että vammaiset lapset ja lapset ilman vammoja, heidän vanhempansa ja opettajat tuntevat olonsa luottavaiseksi ja mukavaksi. Perimmäinen tavoitteemme - täydellinen koulutus kehitysvammaisten lasten yleissivistävän oppilaitoksissa”. (Oleinikov 2005.)

Venäläinen koulu on opettajakeskeinen. Opettajalta vaaditaan etenkin korkeaa älyllistä ja kulttuurista tasoa, ammatillista pätevyyttä ja hyvää organisointikykyä. Venäjänkieliset oppilaat eivät osaa arvostaa suomalaista opettajaa siksi, että hänellä ei ole luontaista auktoriteettia kurin ja järjestyksen pitäjänä. Venäläisessä kulttuurissa oppilailta edellytetään myös kunnioittavaa suhtautumista opettajaa ja yleensä vanhempia ihmisiä kohtaan. Suomalaisiin ikätovereihinsa verrattuna venäjänkieliset oppilaat ovat kohteliaita, kurinalaisia ja tottelevaisia. Suomalainen vapaus käyttäytymisessä taas hämmentää venäjänkielisiä maahanmuuttajaoppilaita ja heidän vanhempiaan. (Suomen venäjänkielisen väestönosan kysymyksiä 2002, 27.)

4 ENNAKKOLUULOT

4.1 Ennakkoluulo käsitteenä

Ennakkoluulot ovat sosiaalipsykologinen ilmiö. Meillä on psykologinen tarve hankkia myönteinen minäkäsitys ja tarve kuulua ryhmiin. Oman ryhmän

vertaileminen ja arvioiminen muita ryhmiä paremmaksi luo sosiaalisen perustan ennakkoluuloille. Ennakkoluulot ovat siis suhtautumistapoja toisiin ihmisiin, mutta myös ryhmät ohjaavat ja luovat niitä. (Angersaari 2008.)

Usein ennakkoluulot kohdistuvat kokonaiseen ihmisryhmään, kuten kansallisuuteen tai johonkin etniseen ryhmään. Ennakkoluulot koostuvat huhuista, kuulopuheista ja aikaisemmin opitusta tiedosta. Ennakkoluulot eivät usein pidä paikkaansa, mutta ne voivat siitä huolimatta olla este tutustumiselle tai keskinäiselle luottamukselle. Usein ennakkoluulot ovat *kielteisiä*. Samaan ryhmään kuuluvat ihmiset voivat kuitenkin olla keskenään todella erilaisia. Kaikki äidit eivät osaa leipoa pullaa ja monet isät haluavat jäädä kotiin hoitamaan lapsia. Sama pätee myös eri kulttuureihin ja kansallisuuksiin. Kaikki venäläiset eivät ole äänekkäitä ja puheliaita, eivätkä kaikki suomalaiset ole ujoja. Maahanmuuttajat eivät ole taakka yhteiskunnalle, vaan heillä voi olla paljon ammatillista osaamista ja uusia ideoita sekä käytäntöjä, jotka hyödyttävät kaikkia. Jotta ennakkoluuloista voi päästä eroon, ne täytyy ensin tiedostaa. (Angersaari 2008.)

Ruotsi-Suomen ja sittemmin Suomen 1 300 km:n pituinen yhteinen raja Venäjän kanssa on tietenkin asettanut omat ehtonsa kansojen väliselle kanssakäymiselle. Sotien julmuudet, rajojen siirrot, siviiliväestön evakuoinnit ja vangitsemiset ovat puolin ja toisin heijastuneet maiden suhteisiin eri tasoilla. Tunteiden koko skaala vaikuttaa kaikkialla: valtiollisessa diplomatiassa, taloudellisessa ja tieteellisessä kanssakäymisessä, kansalaisfoorumien ja kirkkojen edustajien tapaamisissa sekä yksilötason kontakteissa. (Shenshin 2008)

Ennakkoluuloinen ihminen pyrkii ylläpitämään ennakkoluulojaan ja valikoi tiedon kasasta omaa ennakkoluuloista näkemystään pönkittävän tiedon. Ennakkoluulot istuvat ihmisissä sitkeästi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö ennakkoluuloja voisi purkaa. Oman itsensä tunteminen ja omien ennakkoluulojen tietoinen tunnistaminen, sekä tunnustaminen on eräs väylä niiden purkamiseen. Ensin on hyvä oppia huomioimaan ja arvostamaan omia erilaisia piirteitään. Voi myös aktiivisesti etsiä sosiaalisia suhteita erilaisiin ihmisiin. Hienoa on myös tiedostaa se, mikä rikastuttava arvo liittyy erilaisiin kulttuureihin ja mitä konkreetista hyötyä niistä meille on. Jos yksi kulttuuri on yksi tapa nähdä, on kaksi kulttuuria jo kaksi tapaa nähdä. (Angersaari 2008.)

Meillä kaikilla on ennakkoluuloja. Perusasia kahden kulttuurin kohtaamisen onnistumiselle on yhteinen kieli.

4.2 Maahanmuutto

Maahanmuuttaja on maasta toiseen muuttava henkilö. Yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä. (Maahanmuuttovirasto.)

On olemassa neljä eri vaihtoehtoa suhtautua maahanmuuttoon riippuen siitä, missä määrin maahanmuuttaja pyrkii säilyttämään oman kulttuurinsa ja missä määrin hän osallistuu eri kulttuurien välisiin kontakteihin sekä miten hän ylipäättään suhtautuu uuteen kulttuuriin: assimiloituminen, separoituminen, marginalisoituminen ja integroituminen. Kaikista paras vaihtoehto maahanmuuttajille on integroituminen, jolloin maahanmuuttaja hyväksyy uuden kulttuurin ja haluaa päästä sisään uuteen yhteiskuntaan, mutta samalla hänellä

on pyrkimys säilyttää oma identiteetti sekä suhde omaan kulttuuriin. (Kämärä 2001)

Minun oma sopeutumiseni on yleisen integroitumisen peruskäsityksen mukainen. Olen varma, että on pakko osata maan kieltä, maan kulttuuria, periaatteet, tapoja, taitoja ja paljon muuta. Kaikki osaamiset ovat suoraan riippuvaisia motiiveista. Myös on huomioitava maahanmuuttajan voimaresurssit, ikä, elämänvaihe, terveyden tilanne, perheen rakenne, talous, koulutus ja työllistyminen ja sosiaalinen tukiverkosto.

Kaakkois-Suomen maahanmuutto-ohjelma 2005-2015 asettaa Etelä-Karjalalle seuraavia tavoitteita ja toimenpiteitä. Venäläisten maahanmuuttajien määrän kasvussa varaudutaan seuraavan kymmenen vuoden aikana Kaakkois-Suomessa 6000 - 12 000 henkeen. Tämä edellyttää ainakin seuraavia toimenpiteitä:

- jo olemassa olevien venäläisryhmien monipuolista tukemista
- suomen kielen opetuksen merkittävää tehostamista
- laajamittaista asennekasvatusta
- aktiivista ja molemminpuolista tiedotustoimintaa venäläisten maahanmuuttajien tärkeimmillä lähtöalueilla.

Kantaväestön suhtautumista maahanmuuttoon leimaavat monet ristiriidat. Toisaalta toivotaan maahanmuuttajista nuorennusta suomalaisen harmaantuvan väestömme keskuuteen ja tekemään työtä. Kielitaitoa kaivataan entistä enemmän lukuisissa työpaikoissa ja palvelupisteissä. Varsin yleisesti rasismi tuomitaan ja rasismin vastaista työtä pidetään tärkeänä. Maahanmuuttajien elinolojen parantamiseksi on myös luotu palvelujärjestelmä

ja viritetty monenlaisia toimintoja. Maahanmuutto on alettu nähdä taloudellisena resurssina, josta voidaan joutua kilpailemaan. (Muu maa mustikka? 2008.)

Negatiiviset ajatukset venäläisistä liittyvät paljon Neuvostoliittoon ja kommunismiin. Neuvostoliiton ”rautarajat” sulkevat kaikki mahdollisuudet tutustua venäläiseen kulttuuriin. Ja omien kokemusten mukaan Neuvostoliiton venäläiset olivat rajoitettuja tutustumaan muihin kulttuureihin. Ulkomailla käyminen oli kiellettyä. Neuvostoliiton romahdus oli vaikea haaste venäläisille. Vanhaa järjestelmää ei enää ollut ja uutta ei vielä tullut. Alkoi aktiivinen muutto maasta.

Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1991 loi mahdollisuuden vapaaseen muuttoon kaikille kansalaisryhmille. Näin mahdollistettiin tavallisten kansalaisten matkustaminen ulkomaille. Käytännössä aluksi matkustelivat kuitenkin entiset puolueaktiivit ja heidän lapsensa. Suomeen muutti suuri määrä tiedemiehiä, lähinnä fyysikoita ja tietokonealalla toimivia henkilöitä. Monet venäläiset jättivät maansa taloudellisista syistä, työpaikan takia ja toimeentulonsa parantamisen vuoksi. Suomeen saapui myös paluumuuttajia eli inkeriläisiä, jotka eivät kaikki hallinneet suomen kieltä ja täten laskettiin kuuluvan Suomen venäläisten joukkoon. (Shenshin 2008.)

Taloudellinen kriisi Suomessa 90-luvulla aiheutti sen että Suomi ei ollut vielä valmis ottamaan vastaan maahanmuuttajia Venäjältä. Suuri jouko ex-neuvostoliittolaisia uudessa kulttuurissa ilman kieltä, suomen kulttuurin tuntemusta ja tukea alkoi kotoutua itsenäisesti. En halua yleistää, ihmiset ovat erilaisia ja ei aina kaikki toiminut uudessa kotimaassaan oikeudenmukaisesti.

Tässä tilanteessa oli helppo yhdistää kaikkia Venäjältä tulevia maahanmuuttajia samaan rikollisten joukoon. Suomessa syntyi kuva venäläisestä ”mafiaista”.

Ajanmukaisesta lainsäädännöstä huolimatta venäjänkielisen väestönosan asemaan liittyy Suomessa lukuisia epäkohtia ja ennakkoluuloja, jotka ilmenevät syrjintänä eri aloilla. Muun muassa Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio (ECRI) huomautti toisessa Suomea koskevassa raportissaan heinäkuussa 2002, ettei Suomi ei ole kiinnittänyt riittävästi huomiota venäjänkielisen väestönosan asemaan. Vaikka ”vanhavenäläiset” ovat sopeutuneet hyvin suomalaiseen yhteiskuntaan, kohdistuu venäjänkielisiin maahanmuuttajiin huomattavaa ennakkoluuloa ja syrjintää, jota tiedotusvälineiden kuvaukset venäläisistä ”mafiana ja rikollisina” ajoittain lisäävät. (Suomen venäjänkielisen väestönosan kysymyksiä 2002, 23)

Venäläisten asiakkaiden määrä lisääntyy, sillä maahanmuuttajien määrä kasvaa Suomessa. Maahanmuuttajien asioita on ryhdytty systemaattisesti kehittämään työelämän näkökulmasta. Sosiaalityössä halutaan auttaa maahanmuuttajia siten, että perhe voi kiinnittyä Suomeen. (Turunen 2006)

Suomen venäläiset valitsivat erilaisia selviytymisstrategioita neuvostoaikana. Ennen sotia assimiloituminen oli yleistä. Toisaalta ennen sotia oli myös paljon venäläisiä yhdistyksiä, jotka turvasivat venäläisille mahdollisuuden kokea yhteisöllisyyttä. Sotien jälkeen kommunistien ja vasemmiston puolella toimineet turvasivat itselleen hyvän urakehityksen YYA - Suomen aikana. Kauppiat valitsivat täysin neutraalin linjan. Heille tärkeintä oli talouskehityksen turvaaminen ja tuoton kasvattaminen. He sukuloivat vaivatta puolelta toiselle. Osa kulki omaa tietään valtavirtausten ja ajan muoti-ilmiöiden sivussa. Osa

integroitui tai assimiloitui täysin unohtaen juurensa, sillä paluu takaisin Neuvostoliittoon ja Venäjälle oli käytännössä liki mahdoton, vaikka yksittäisiä palaajiaakin oli. (Shenshin 2008.)

4.3 Kulttuurisokki

Amerikkalainen antropologi F. Bock kuvasi kulttuurisokkia näin: ”Kulttuuri laajasti ymmärrettynä – sinusta tulee ulkopuolinen, kun lähdet pois omasta talosta. Kulttuuri sisältää kaikki uskomukset ja odotukset, jotka ilmaistaan, ja näytetään ihmisille ... Kun olet oman ryhmäsi keskuudessa, jonka kanssa jaet yhteisen kulttuurin, sinun ei tarvitse ajatella ja suunnitella sanoja ja tekoja, teille kaikille - ja te, ja ne - ovat johtavia periaatteita maailmassa, tiedätte mitä odottaa toisiltaan. Mutta oleskellessa jossain muussa yhteiskunnassa, voit kokea vaikeuksia, tuntea itsesi avuttomaksi ja olla eksyksissä, jota voidaan kutsua kulttuurisokiksi.” (F.Bock 1970)

Etninen tai kulttuuri-identiteetti kehittyy ihmisen koko elämän aikana vuorovaikutuksessa oman ryhmän ja ympäröivien ryhmien jäsenten kanssa. Ihminen voi samastua sekä oman ryhmänsä jäseniin että muiden ryhmien jäseniin, ja tällä tavoin alati muuttuvat samastumiskuviot ryhmärajojen sisällä ja välillä muokkaavat yksilöiden minäkäsityksiä ja/tai arvomaailmaa. (Liebkind 1989, Sue & Sue 1990, Phinney 1990).

Jos yksilö kuuluu sellaiseen ryhmään, joka aiheuttaa hänelle häpeän tunteita, silloin hän kokee niin sanotun samastumiskonfliktin. Hän voi ratkaista tämän konfliktin vain kahdella tavalla:

- Joko hän muuttaa samastumistaan niin, etteivät hävettävät ominaisuudet enää ole osa häntä itseään, eli hän etäänny psykologisesti ryhmästään ja pyrkii sieltä kokonaan pois.
- Hän uudelleenarvioi nämä kielteiset ominaisuudet myönteiseksi ja pysyy ryhmän jäsenenä vahingoittamatta itsetuntoaan.

Koska oman etnisen taustan hävittäminen tuskin koskaan onnistuu täydellisesti, ensimmäinen vaihtoehto jättää ihmiselle usein häpeän aiheutta loppuiäksi. (Kaikki erilaisia, kaikki samanarvoisia 2009.)

Vieraassa kulttuurissa selviytyminen ja kotiutuminen on mahdollista, jos maahanmuuttajalla on riittävä tukiverkosto – sukulaiset, ystävät, työkaverit. Toinen tärkeä asia on maahanmuuttajien kuuluminen joihinkin harrastusryhmiin, missä voi oppia ja kehittää persoonalliset taidot. Se voi olla oma harrastus tai vaikka oman lapsen harrastukset, joiden kautta taas voi saada uudet kaverisuhteet, työllisyyttä ja kehittyä. Myös on saatava tietty elämän rytmi – se vähentää syrjäytymisriskiä.

Uuteen kulttuurin sopeutuminen vaatii oman aikansa ja työnsäkin. Kulttuurishokilla viitataan niihin psyykkisiin reaktioihin, joita moni vieraaseen kulttuuriin törmätessään tuntee kokevansa. Henkilö joutuu myös arvioimaan uudelleen kulttuurisen kompetenssin. Lievimmillään kulttuurisokki on kaihertavaa koti-ikävä ja uskonpuutetta omaan kielitaitoon. Pahimmillaan se voi aiheuttaa masennusta, epätoivoa ja syrjäytymisriskiä. (Plym-Rissanen.)

Olisi hyvä, jos maahanmuuttajille kerrottaisiin ”kulttuurisokkivaiheista”, jotta he ymmärtäisivät, että tämä sokkivaihe ei kestä ikuisesti ja kuulu asiaan

(maahanmuuttoon). Oloa voi helpottaa myös tieto, että uuden kulttuurin tuottama ahdistus on hyvinkin tavallinen, jos ei jopa välttämätön osa uusien kulttuurien kohtaamista. Itse entisenä maahanmuuttajana olen kokenut kulttuurisokkia, ja valitettavasti silloin kukaan ei kertonut minulle tästä ja vasta nyt tajusin, että semmoista minulla oli. Uskon, että tästä asiasta selviytyminen olisi ollut paljon helpompaa, jos olisin asiasta tietänyt.

5 VENÄLÄISET SUOMESSA

5.1 Venäläinen kulttuuri suomalaisten näkökulmasta

Kerran jouduin vastamaan suomalaiselle miehelle seuraavaan kysymykseen: ”Onko se totta, että kun menee naimisiin venäläisen naisen kanssa, joutuu olemaan naimisissa koko suvun kanssa?” Ihan selvästi miehen kokemukset olivat surulliset, ja hän oli pettynyt. Vastasin hänelle, että ei ihan koko suvun kanssa joudu olemaan naimisissa, vaan ainakin anopin ja appiukon kanssa... ehkä myös joskus sisarukset...tai heidän lapset...harvoin, jos mummo ja ukki olemassa...

Venäläinen Suomessa on pelkkä turisti tai pysyvästi asuva maahanmuuttaja, on lopullisesti venäläinen ja hänestä ei tule ikinä suomalaista. On myös niin, että pitkän ajan Suomessa asunut venäläinen ei ole enää perusvenäläinen.

Yksi suomalainen venäjän kielen opettaja kertoi, kun häneltä kysyttiin, mistä luonteenpiirteistä erottaa venäläiset:- ”Perinteinen venäläinen on

vieraanvarainen ja antelias, sentimentaalinen. Myös se, että Venäjä on erittäin avoin ja iloinen maa. Ehkä siksi venäläiset tekevät joskus hölmöyksiä!”

Puhelissa venäläisessä seurassa oma puheenvuoro pitää osata ottaa. Keskeyttämistä ei venäläisessä etiketissä pidetä pahana, sillä se kertoo vain puhujan innostuneisuudesta. Sen sijaan puhumattomuus oudoksuttaa ja tuntuu venäläisistä loukkaavalta. Venäläinen ei halua olla pinnallinen keskustelija, vaan hän haluaa maalaila syviä näkyjä elämän peruskysymyksistä. Keskustelussa elämän tärkeistä asioista on yleistä äänen korottaminen ja jopa huutaminen. Tämän tarkoituksena ei ole riitely – vaan kovien tunteiden myrsky. Parhaat keskustelut vierailija voikin kokea venäläisessä keittiössä aamun pikkutunneilla.

Eroavaisuuksien perustana on erilainen luonne. Suomalaisten mielestä venäläinen puhuu paljon, on kovaääninen ja kiireinen. Tämän takana on venäläisten tunteellisuus. Kaikkiin asioihin venäläinen osallistuu täysin, sielu mukana. Jos Venäjällä työpalaverissa kukaan ei ilmaise mielipidettään, se tarkoittaa, että työ ei kiinnosta. Siksi jokainen yrittää esittää oman mielipiteen. Suomessa tällainen ”mielipiteiden esittäminen” synnyttää yleensä ihmettelyä ja jopa ärsyttää.

Suomalaiset vastaavat kysymykseen, mitä hyvää Suomi on saanut Venäjältä tai venäläisiltä näin:

Votka, Suolakurkut, Venäläinen meetwursti, Blinit, Hapankaali, Stroganoff, Borssikeitto, Smetana, Seljanka, Lada-autot, Ortodoksisuus, Autonomia, Saimaan kanava, Rautatiet, Langinkosken kalastusmaja, Uspenskin katedraali, Sinebrychoffin panimo, Marsalkka Carl Gustaf Emil Mannerheim, Laulaja Kirka

eli Kirill Babitzin, Kapellimestari Valeri Gergijev, Viulisti Viktoria Mullova, Laulaja Georg Malmsten, Kirjailija Zinaida Linden, Laulaja Tamara Lund, Laulaja Viktor Klimenko, Jalkapalloilija Alexei Eremenko jr, Jalkapalloilija Valeri Popovitsh, Ville Haapasalon näyttelijätaidot, Venäläisturistit, Radio Sputnik, Maatuskanuket, Kauniit naiset, Alla Pugatshova – villitys, lainasanat (sapuska, sontikka, soromnoo), Venäläiset klassikkokirjat, Venäläiset klassikkosävellykset, KHL-mestaruus (Norrena, Kapanen, Hentunen) ja paljon muuta.

Negatiivinen asenne venäläisiä kohtaan näkyy myös suomalaisissa tiedotusvälineissä. Venäläiset olivat keskeisenä ryhmänä joka kymmenennessä lehtiartikkelissa, erityisesti rikosten ja niitä koskevien oikeuskäsittelyjen yhteydessä. Yleensä on mahdoton päätellä, oliko rikoksen tekijäksi mainittu Suomessa asuva vai tilapäinen kävijä. Vanhavenäläiset olivat kuitenkin aiheina hyvin harvoin. (Suomen venäjänkielisen väestönosan kysymyksiä 2002.)

Olen lukenut Mia Kaukiaisien kirjan ”Täytyy elää”, missä kirjailija kertoo venäläisestä toimintakulttuurista. Hänen mielestään *kaikki* venäläiset ovat *fatalisteja* ja venäläisten mielestä asiat tapahtuvat ”meistä itsestämme riippumattomista syistä”, ainoa vaihtoehto on tyyneästi tyytyä kohtalon oikkuihin. Fatalismin kautta tulee ymmärrettäväksi myös venäläisen ihmisen loputon kärsivällisyys sietää olevia oloja”. (Kaukiainen 2005, 193)

Olen asunut Venäjällä 35 vuotta ennen Suomeen muuttoa ja tiedän hyvin, että usko tulevaisuuteen on vahva tunne Venäjällä. Venäjän kansa on hyvin optimistinen, tapahtuipa mitä tahansa. Neuvostoliiton aikana ja sen jälkeen ihmiset käyvät työssä, lapset koulussa. Sekä lapset että aikuiset harrastavat

erilaista taidetta ja urheilua, käyvät elokuvateattereissa, baletissa, kirjastossa ja nykyiset venäläiset matkustelevat paljon.

Kaukiaisien kirjan perusteella voisin kuvitella venäläiset löysäksi kansaksi, joka vain elää luonossa ja nauttii tulevista keväistä, kesistä, talvista jne. En haluaisi palata pitkälle aikaan taaksepäin, mutta kuka voitti sodan vuonna 1945? Vallankumouksen 1917, sisällissotia (1918–1922) ja niin edelleen. Neuvostoliiton romahdus ja perestroikka tekivät juuri ne ihmiset, joita ajatellaan fatalisteiksi. Ja sitten noin 15 haastattelun perusteella arvioidaan Venäjän moninaista ja monikasvoista kansaa, haastetultujen pohjalta, joista osa ei edes tiedä ”mitä hän oikeastaan haluaa”.

Fatalismi näkyi selkeästi myös kansanopistojen haastatteleminen Suomessa asuvien aikuisten venäläisten vastauksissa. Yhdestätoista naisesta vain kaksi uskoi, että omille valinnoilla tai ponnisteluilla oli vaikutusta omaan tulevaisuuteen, samoin viidestä miehestä kaksi. (Kaukiainen 2005.) Tämän kirjan luenut, kuka tahansa onkaan, alkaa halveksua koko Venäjän kansaa. Tämä on hyvä esimerkki yleistämisestä.

Usko kohtaloon kuuluu moniin uskontoihin: islamiin, kristinuskoon, buddhalaisuuteen. Missä päin tahansa maailmaa on ihmisiä, jotka uskovat tai eivät usko kohtaloon. Kansalaisopistoon tulee useasti turhautunut maahanmuuttaja, jonka kokemukset ja koulutukset eivät tule käyttöön Suomessa. Eivät kaikki ihmiset pysty aikuisina muuttamaan omaa identiteettiään, vaihtamaan ammattia ja aloittamaan uutta elämää alusta. Syy miksi maahanmuuttajat Suomessa eivät usko tulevaisuuteen kertoo, on se että

ne ihmiset ovat vain realisteja. Työttömyys Suomessa on korkea ilman maahanmuuttajiakin.

Kuitenkin tiedän, että monet Venäjältä tulevat arkkitehtit, opettajat, insinöörit työskentelevät Suomessa siivojina, lähihoitajina, myyjinä, kuljettajina, avustajina jne. Ja me kaikki (maahanmuuttajat) tiedämme myös sen, että tulevaisuudessa tuskin tullaan hyödyntämään meidän Venäjältä saamaamme työkokemusta ja koulutusta. Työllistyminen ei ole helppoa maahanmuuttajille, eikä suomalaisillekaan. Kärsivällisyys on ihmiskunnan paras ominaisuus. Parempi sanoa, että venäläinen toimii tämän sanonnan mukaisesti: ”Jos et voi muuttaa ympäröivää maailmaa, voit muuttaa itseäsi!”.

Esimerkki

Kaukiaisien kirjasta olen lukenut: ”Kaaos tuntuu normaalitalta, kuten anekdoottikin irvailee:

Uusrikas venäläinen palaa lomaltaan ja tapaa henkivartijansa.

-No, miten on, onko kaikki reilassa? kysyy uusi venäläinen.

-Reilassa on, mitä (tässä piti olla *mutta*) nyt kylkiluu murtui.

-Miten siinä niin kävi?

-No törmäsin hautakiveen ja kompastuin,

-Mihinkä hautakiveen?

-Koiranne kuoli?

-Mihin se kuoli?

-Kun talonne paloi, siihen se kuoli.

-Ja miksi talo paloi?

-Vaimonne poltti ruokasalissa ja...

-Mutta eihän vaimoni tupakoi!

-Nyt oli alkanut tupakoida, kun kaikki teidän rahanne olivat jääneet kasinoon.
(Kaukiainen 2005, 204).

Tämä on vain väärin käännetty vanha laulu, joka ei kertonut Venäjän fatalismista ja kaaoksesta, vaan ihmisten optimismista. Jokainen säkeistö (rivi) päättyy iloiseen: "...muuten, kaikki on hyvin! "

Oikeastaan ei se ole venäläinen anekdootti, vaan laulu, jota lauloi koko maailma noin 1930-luvuilla. (Tässä on linkki ranskalaiseen versioon: <http://www.youtube.com/watch?v=rdLUV0hhYZY&feature=related>)

Venäjäksi tämän laulun käänsi herra Bezimjanski ja laulun oli laulanut Leonid Utjosov 1935 luvulla. Jotkut asiat on käsiteltävä huumorintajun mukaan ja harmi, että tämä kirja "Täytyy elää" on sosiaalialan palveluiden työntekijöiden käytössä. Tuskin tästä paljon apua saavat viranomaiset jotka työskentelevät maahanmuuttajatyössä.

Marjatta Turunen kirjoitti omassa tutkimuksessaan hyvin positivistisesti "Venäläisten lapsiperheiden kanssa tehtävän sosiaalityön erityispiirteet maahanmuuttajatyön haasteista." Aineisto oli valittu, koska halutaan, että jokainen Suomessa asuva ihminen voi hyvin, saa apua ja tärkein ajatus, että sosiaalityössä tarvitaan muiden kulttuureiden ymmärtämistä.

Lukijan kiinnostuksen herättävät johdannossa Turusen kertomukset omasta kokemuksesta ja konkreettiset tapausesimerkit. Tutkimus on kirjoitettu ensisijaisesti sosiaalityöntekijöille jotka työskentelevät lastensuojelussa ja

maahanmuuttajatyössä. Turunen toteaa: ”Ei ole helppo ymmärtää asiakkaiden taustaa, jos työntekijät eivät ole saaneet koulutusta.” (Turunen 2006.)

Myös venäläisistä turisteista puhutaan paljon ja negatiivisesti, esimerkiksi venäläisistä vaatekaupoissa. Venäjällä lahjat ovat tärkeitä. Niitä tuodaan kaikkialle ja kaikkiin tilaisuuksiin. Pienet lahjat kuuluvat Venäjällä elämään, ja niitä annetaan kaikille, joiden kanssa ollaan tekemisissä. Tämä voi selittää, miksi Suomeen tuleva keskimääräinen venäläinen turisti ostaa paljon pientä tavaraa. Palaessaan kotiin hän joutuu antamaan kaikille, omille perheenjäsenille, muille sukulaisille, ystäville, työkavereille ja jopa naapureille tuliaiset ulkomailta.

Kiireelliset ostokset ja kaupoista toiseen juoksut johtuvat tiukasta matkabussin aikatauluista. Tällainen käytös kaupoissa on suomalaisille ihmisille täysin anteeksiantamatonta ja aiheuttaa loppumattoman sokin.

Suomalaisilla oli monta eri näkemystä venäläisistä. Suomalaisten mielestä venäläiset ovat ylimielisiä ja itsevarmoja. On myös ”suomenmielisiä” venäläisiä, jotka tukevat suomalaisuutta ja pitkän kokemuksen myötä havaitsivat, että ainoa mahdollisuus selviytyä oli assimiloituminen ja piiloutuivat suomalaisen sukunimen ja kulttuurin taakse. (Shenshin 2008.)

5.2 Suomalainen kulttuuri venäläisten näkökulmasta

”Minulle suomalainen on sellainen ihminen joka puhuu suomea äidinkielenään.”

- Olga. ”Suomalainen on ihminen joka on syntynyt Suomessa” - Slava.

”Suomalainen on epäilevä, mutta ystävällinen, aina valmis auttamaan” - Leena.

Suomalaiset ovat itämerensuomalainen kansa, jonka pääasiallinen asuma-alue sijaitsee nykyisen Suomen valtion alueella ja sen lähialueilla. Suomen lähialueitten historiallisia suomalaisia tai suomalaisperäisiä ryhmiä ovat Pohjois-Norjan kveenit, Venäjän federaatiossa asuvat inkerinsuomalaiset ja Karjalan tasavallan suomalaiset sekä Ruotsin länsipohjalaiset. Kansallisuusaate edellytti kielellisesti, kulttuurisesti ja kansallisesti yhtenäistä ryhmää, joka synnyttää yhtenäisen kansakunnan. Synnytettyyn suomalaiseen identiteettiin yhdistyi usein ajatus suomalaisten erityisestä ja omalaatuisesta mielenlaadusta, kulttuurista ja niihin perustuvasta yhteenkuuluvuudesta. Toiseen maailmansotaan (1939–1945) yhdistetyt sankarilliset ja traagiset muistot vaikuttavat yhä melko voimakkaasti suomalaisten kansallistunteeseen. (Wikipedia, Suomalaiset 2010.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa esiintyvä yhteisen muistamisen kulttuuri on kiinnittänyt erittäin suuren huomion sota-aikaan. Kansallisessa ajattelussa suomalaisuuteen on yhdistetty mielikuvia jonkinlaiseksi sankariajaksi mielletystä kalevalaisesta muinaisuudesta, josta joidenkin suomalaisen mentaliteetin ja elämäntavan peruspiirteiden on ajateltu juontuvan. Suomalaista kansallisylypeyttä vahvistaa nykyisin käsitys Suomesta kehittyneenä korkean teknologian, hyvän koulutuksen ja vauraan elintason yhteiskuntana. Myös jokainen Suomessa asuva venäläinen kärsii syyllisyydestä, jonka syynä on toinen maailmansota.

Talvisodan kärsimykset Suomessa ovat pitkittyneet tähän päivään asti. Tämän sodan merkitys Suomessa on todella suuri. Kansan identiteetti on vahvistunut sodan jälkeen ja ylpeys omasta maasta, joka voitti tämän sodan, siirtyy

sukupolvista toiseen. Kouluissa juhlatilaisuudessa (esim. veteraanien vierailu) aina korostetaan, että Suomi on voittanut viholliset/venäläiset. Sanat ”viholliset” ja ”venäläiset” toistetaan ja käytetään niin kuin synonyymejä. Lapsista lähtien suomalainen saa negatiivista kuvaa venäläisistä, ja kaikki uudet kohtaamiset Venäjän kulttuuriin väritetään väärin.

Venäjän kärsimykset sodasta ovat samanlaiset kuin Suomenkin. Omasta lapsuudestani muistan, että sodasta Saksan kanssa puhuminen keskittyi kuitenkin enemmän fasismiin. Fasismi on Italiassa ensimmäisen maailmansodan jälkeen syntynyt kansallismielinen totalitaristinen liike (Wikipedia). Fasismi on esiintynyt eri maissa erilaisissa muodoissa. Ehkä sen takia Venäjällä ei kohdella vihamielisesti saksalaisia, siksi historian mukaan ei Venäjällä yhdistetty sanoja ”saksalainen” ja ”vihollinen” toisiinsa.

Toinen maailmansota on vienyt miljoonia ihmishenkiä koko maailmassa. Venäjän kansa taisteli, kärsi, kuoli oman maan puolesta. Syvät arvet jäivät ihmisten sydämiin ja muistiin. Mutta sodasta puhuminen ei kuulu enää nykyisen Venäjään kuvan. Mennyt on mennyttä. Venäjällä on merkkipäivät, milloin käydään läpi sodan kauheudet ja sotaveteraanien kunniaksi merkkipäivinä mediassa esitetään juhlakonsertteja, esitetään sotaelokuvia ja presidentti onnittelee Venäjän kansaa ja määrittää jotkut seuraavat uudet etuoikeudet sotaveteraanille. Suomeen verrattuna aika vähän sinä päivänä puhutaan toisesta maailmansodasta.

Venäjällä suomalaiset kuvitellaan kylmäverisiksi. Venäjällä tämä yhdistetään näin: kylmä maa, kylmät sydämet. Suomalainen ei esitä omia tunteitaan, hän on paljon rauhallisempi kuin venäläinen. Sen, että suomalaisillakin on tunteet,

venäläiset huomaavat vain kun muuttavat asumaan Suomeen. Kaikki on erilaista, ja alusta tuntuu kauhea paniikki, että ei ikinä tuleen sopeutumaan tähän. Miten maahanmuuttaja integroituu suomalaiseen yhteiskuntaan, riippuu hänen omasta motivaatiostaan.

Venäläisten kulttuurisokkit (sekä positiiviset) Suomessa

- paljon metsiä ja järviä
- raitis ilma ja puhtaat kadut
- maantiet hyvässä kunnossa
- sienet metsässä
- sauna melkein joka talossa ja saunassa ollaan ilman vaatteita
- lapset saunassa (pojat äidin kanssa, tytöt isän kanssa)
- saunassa käydän vierailun tai juhlien kesken
- makkaran ja sinapin jatkuva syöminen
- eri syömisen aikataulu. (lounas ja päivällinen - Venäjällä tarkoittaa samaa asia - keskipäivän pääruoka (обед))
- mämmi, salmiakki ja muut kummalliset ruuat
- joulupukki asuu Suomessa
- avantouinti
- paljon humalaisia ihmisiä kaduilla (juhlan aikana)
- ihmisten ylikohteliaisuus
- paljon masennusta ja vatsataudit
- pääjuhlat ovat joulu ja juhannus (Venäjällä on Uusi vuosi ja Naisten päivä (8. maaliskuutta)
- vaatimaton pukeutumisen tyyli
- Suomessa naiset eivät käytä meikkiä tai käyttävt harvoin
- ei ole katukissoja, eikä katukoiria

- tanssiravintolat ja ruokaravintolat ovat erikseen

Minun omat positivistiset ”sokkini” ovat tunteiden pitäminen kurissa, kiireetön asioiden hoitaminen, kärsivällisyys, lasten tasa-arvoinen kasvatusta, yksityisen elämän säilyminen, liikenneajossa kiireettömyys ja sääntöjen noudattaminen. Myös minulla on paljon suomalaisia ystäviä, ja aina on sattunut olemaan ystävälliset naapurit. Olen kiitollinen niille ihmisille, jotka kunnioittavat minua ihmisenä, antavat tukea ja neuvontaa.

5.3 Venäläisten syrjäytyminen

Yksi tyttö (ekaluokkalainen) kertoi minulle, että hänen äitinsä oli sanonut: ”Kaikki venäläiset ovat pahoja!” Vastasin: ”Ei kaikki!” En osannut selittää pienelle lapselle, että ei voi yleistää, eivätkä muiden ihmisten huonot kokemukset voi kuvata koko kansan kulttuuria ja tapoja.

Monet maahanmuuttajat kokevat arkielämässään jatkuvaa syrjintää ja eristämistä. Tutkimusten mukaan jopa puolet maahanmuuttajista on kokenut jonkinlaista rasismia. Puolet työtä hakeneista maahanmuuttajista uskoo, ettei ole saanut työtä ulkomaalaistaustansa vuoksi.

Suomessa asuva venäläinen luo oman venäjänkielisen verkoston, mistä hän saa kaikki tiedot uudesta kotimaastaan ja luottaa helposti niihin. Yleistä on, että yhden henkilön huono kokemus siirtyy toisen mieleen ja vaikuttaa muiden venäläisten mielikuvaan ja kotoutumiseen. Eräs venäläinen maahanmuuttaja ei uskaltanut työllistyä, kun hän oli varma, että Suomessa eivät arvosta venäläistä korkeakoulutettua ammattilaista. Hän oli monesti kokenut ja kärsinyt

ennakoluuloista, eikä uskaltanut käydä missään virastossa: ”Se, miten asiakaspalvelija katsoi minua, en kestä enää. Mitä olin tehnyt hänelle, mitä olin tehnyt väärin?”

Vaikka omat motiivit työllistymiseen olivat korkealla, niin ennakkoluulot ja turhautuminen tuhoavat oman aktiivisuuden. Syrjäytynyt maahanmuuttaja ei aina jaksa taistella ennakkoluuloja vastaan. Vieraan kulttuurin huono tuntemus, tukiverkoston puuttuminen ja puutteellinen suomen kielen taito, luonnollisesti vaikeuttavat työllistymistä. Juuri näistä syistä korkeasti koulutettu lääkäri työskentelee useimmiten lähihoitajana, arkkitehti saa siivoojan paikan ja opettaja toimii koulukäyntiavustajana tai on jatkuvasti työharjoittelijana.

Esimerkiksi suurin osa venäläisistä maahanmuuttajista on korkeasti koulutettuja, kuten ekonomeja tai kirjanpitäjiä. Nämä ammatit olivat suosittuja Venäjällä varsinkin *perestroikan* aikana, kun markkinoille tuli paljon yrityksiä, ja jokaisessa yrityksessä piti olla oma pääkirjanpitäjänsä. Suomessa sitä vastoin yksi tilitoimisto voi hoitaa satoja yrityksiä, ja tilikauden päätös tehdään vain kerran vuodessa (Venäjällä 4 kertaa vuodessa).

Suomalaisille työmarkkinoille hakeutuessaan maahanmuuttajien on vaikea hyödyntää entisessä kotimaassaan hankkimaansa koulutusta ja työkokemusta, ja siksi monen maahanmuuttajan tietotaito jää käyttämättä. On kallista kouluttaa heitä alusta asti uuteen ammattiin, eivätkä monet maahanmuuttajat motivoitu pitkäkestoiseen ammatilliseen koulutukseen aikuisiällä. Vaikka oman korkeakoulun rinnastaminen onnistuu hyvin ja maahanmuuttaja saa oman koulutuksen suomalaiseseen vastaavaan tutkintoon, se ei silti vaikuta työllistymiseen.

Maahanmuuttajien kokemukset täällä elämisestä eivät aina ole kovin myönteisiä, ja heidän elinolonsa ovat monessa suhteessa muun väestön oloja huonommat. Myös salakavalaa piilorasismia harjoitetaan monessa yhteydessä. Virkakoneisto on jäykkä ja sen toiminta johtaa joskus tahattomaan syrjintään. (Muu maa mustikka? 2008.)

Jos suomalais-venäläinen perhe hajoaa ja päätyy eroon, yleensä erossa kärsivät venäläiset naiset ja heidän lapsensa. Tukiverkoston puute, huono suomen kieli ja omien oikeuksien puutteellinen tietämys aiheuttavat venäläisnaisille suuria ongelmia – lapsen pois ottaminen, uhat ja väkivalta, rahattomuus. Yksi nainen kertoi, että joutui olemaan rangaistukseksi lukkojen takana, ilman puhelinta, rahaa ja ruokaa, panttivankina monta päivää: ”Jääkaapissa oli vain valot.” yksi todellinen tarina esimerkkinä ennakkoluuloista löytyy liitteestä. (Liite 2.)

Olen itse saanut syytteitä niskaan ja monia minun ystäviäni on syytetty Karjalan kohtalosta. Vaatimukset – ”Palauttakaa Karjala Suomelle!” ovat tuttuja kaikille maahanmuuttajille Venäjältä. Entinen naapurini, vanhempi rouva, kuullessaan, että olen tullut Viipurista, hermostui heti ja koputtaen kepillä ilmoitti minulle ääntänsä korottaen: ”Viipurihan on suomalainen kaupunki!” Muuten oli tosi mukava ihminen ja aina kyseli kuulumisia.

Runsas ulkomaanmatkailu ja ulkomailla työskentely ovat yhteydessä myönteisiin asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan. Eniten henkilökohtaisia kontakteja ulkomaalaisiin oli korkeasti koulutetuilla, johtajilla, ylemmillä toimihenkilöillä, yrittäjillä ja opiskelijoilla. Noin kolmasosa eläkeläisistä,

maanviljelijöistä ja työntekijöistä ei tuntenut henkilökohtaisesti yhtään maahanmuuttajaa. (Muu maa mustikka? 2008.)

Lappeenrannan ortodoksisen seurakunnan kirkkoherran Timo Tynkkysen mukaan venäläiset maahanmuuttajat ovat kokeneet myös muukalaisvihaa. Kirkkoherra Timo Tynkkysen mukaan monet seurakunnan venäläisjäsenet kokevat, että esimerkiksi tiedonsaanti on vaikeaa. Lappeenrannan ortodoksisen seurakunnan jäsenistä 35 prosenttia on venäläisiä maahanmuuttajia. Määrä on yhä kasvamaan päin. Tynkkysen mukaan venäläisten on helppo tulla suomalaiseseen ortodoksiseseen kirkkoon, sillä uskonto on kansainvälistä.

Maahanmuuttajat hakevat kirkosta hengellisten asioiden ja kirkollisten toimitusten lisäksi neuvoja arkipäivän ongelmiin. He kyselevät muun muassa sosiaalitoimesta tai mistä löytävät viranomaisapua. Ongelmat eivät ole niinkään toimeentuloon liittyviä vaan perheongelmia: avioliittoon liittyviä, perheen sisäisiä ongelmia, lapsen kasvatukseen ja koulutukseen liittyviä asioita. Yksi ryhmä, jolla ongelmia esiintyy, ovat suomalaisten miesten kanssa avioituvat venäläiset naiset. Usein kyse on uusperheistä. Voi olla kolmas avioliitto ja lapsia edellisistä liitoista. Ei ole yhteistä kieltä, vaimo ei osaa suomea eikä mies venäjää, jolloin ei osata ratkaista ongelmia, Isä Timo sanoo. (Tynkkynen 2009.)

Venäjänkielisen väestön tarpeiden tyydyttäminen edellyttää myös sitä, että luodaan mahdollisuus käyttää venäjän kieltä valtion ja kunnan virastoissa asioitaessa. Tämän mahdollisuuden takaamiseksi valtion ja kuntien tulisi huolehtia riittävästä tulkkiresursseista, kuten hallintolaki edellyttää. Mahdollisuuksien mukaan virastoihin tulisi myös palkata venäjän kieltä hallitsevia työntekijöitä. Venäjänkieliset eivät voi vaikeuksista käyttää omalla

kielellään niitä kansalaisoikeuksia ja sosiaalisia palveluja, jotka lainsäädännön mukaan kuuluvat kaikille Suomen alueella asuville henkilöille. (Suomen venäjänkielisen väestönsan kysymyksiä 2002, 26)

6 POHDINTA

Suomalaisen kulttuurin vahvuudet ovat sisukkuus, sitkeys, omatoimisuus, itseselviytyvyys, itsenäisyys. Varsinkin nämä ovat vielä vahvistuneet toisen maailmansodan jälkeen. Ylpeys omasta maasta ja kansan vahvuudesta on todella suuri ja siirtyy sukupolvesta toiseen. Sen huomaa jokainen toisesta maasta (ainakin Venäjältä) tuleva ja kunnioittaa sitä. Ja on siihen syytäkin. Kukaan ei kiistä suomalaisten sankaruutta. Mutta mistä taistellaan tänään, 70 vuotta talvisodan päättymisestä? Joskus tuntuu, että sota venäläisiä vastaan jatkuu edelleenkin. Nykyihmisten elämän päämäärä on hyvinvointivaltion rakentaminen. On mentävä eteenpäin, ja yhdessä kunnioittaa muistoa sodan sankareista ja uhreista niin kuin koko maailma tekee.

Venäläiset ovat sekä ylpeitä omasta kulttuuristaan, että samalla todella kriittisiä Venäjän politiikkaa, kulttuuria, taloutta ja ideologiaa kohtaan. Tavallaan kritikoiminen kuuluu Venäjän kulttuuriin. Siihenkin on myös syytä. Vaikka Neuvostoliiton aikana se oli rangaistava asia, silti monet rohkeasti lähtivät kritikoimaan, vaikkakin tämän hintana oli Siperiaan lähtö, vankilassa istuminen tai jopa tuonpuoleinen (kuolema), josta takaisin kukaan ei palannut.

Nyky-Venäjällä asuminen vaatii ihmisiltä nopeasti toimivia rytmejä. Maan lainsäädäntö muuttuu jatkuvasti ja ei aina oikeaan päin. Jatkuva taloudellinen epävarmuus synnyttää kiireelliset ja pinnalliset osaamiset. On toimittavaa nopeasti, muuten ei ehdi. Kansan perinteisiä periaatteita koetetaan säilyttää nykyaikaisella tavalla.

Lapsena meitä ohjataan ja suunnataan itsenäisyyteen ja kaikesta on selviydyttävä yksin – pakko olla vahvana. Nuorena olemme oppineet olemaan vahvana ja itsenäisenä ja olemme tästä ylpeitä, että osaamme ja pärjäämme. Aikuisena kärsimme tukiverkoston puuttumisesta, yksinäisyydestä ja turhasta ylpeydestä.

Ennakoluuloista kärsiminen on sitä raskaampaa mitä pienempi tukiverkosto on. Omaan perheeseen yhteyden säilyttäminen antaa voimaa ja itsevarmuutta. Samoin se tukee kaikkien turvallisuutta ja tulevaisuutta – sekä lasten että vanhempien. Venäläinen kokee Suomessa sokkia huomatessaan, että vanhusten huolto on yhteiskunnan vastuulla. Monet venäläiset ihmettelivät, missä sitten ovat näiden vanhusten lapset, miksi he eivät pidä huolta omista vanhemmistaan. Venäläisten perhepiiri on yleisesti paljon laajempi kuin suomalaisen perheen.

Suomen ja Venäjän lastensuojelun lainsäädännössä on suuret erot. Minusta huostaanotto Suomessa on liian kova rangaistus kaikille vanhemmille. Tämän jälkeen mikä tahansa äiti luopuu kokonaan tulevaisuudesta. ”En enää kerro lastensuojeluun mistään ongelmista, turhaa tässä on apua odottaa!”

Monien yksihuoltajaäitien mukaan olisi paljon helpompi ja halvempi antaa tukea kotiin vaikka pari kertaa viikossa, lastenhoitoon liittyen. Turhautuneet äidit ovat kokeneet lastensuojelun palvelut ärsyttäväiksi, kun väsyneen äidin luokse tulee joka viikko lastensuojelun ohjaajat kyselemään kuulumisia. Tämä on vain ajantuhlausta ja väsyttävää. Myös minua huolestuttava se asia, että Suomessa annetaan yli 18 vuotiaille lapsille oikeudet itsenäisyyteen ja oikeudet pitää salassa vanhemmiltaan kaikki ne ongelmat, joista jos vanhemmat olisivat tietäneet olisivat varmasti puuttuneet ja auttaneet omia lapsiaan. Minusta 18-25 vuotias lapsi kaipaa vielä kovasti perheensä tukea, varsinkin nykyaikana.

Suomalaisten suhtautumista maahanmuuttoon leimaavat monet ristiriidat. Toisaalta toivotaan maahanmuuttajista nuorennusta harmaantuvan väestön keskuuteen ja käsipareja tekemään työtä. Kielitaitoa kaivataan entistä enemmän lukuisissa työpaikoissa ja palvelupisteissä. Maahanmuuttajien elinolojen parantamiseksi on myös luotu palvelujärjestelmä ja viritetty monenlaisia toimintoja. Maahanmuutto on alettu nähdä taloudellisena resurssina. Monien mielessä elää pelko siitä, että maahanmuuttajat vievät suomalaisilta työpaikat, sosiaaliset etuudet, asunnot, tontit ja kilpailevat jopa seurustelu- ja avioliittomarkkinoillakin kantaväestön kanssa.

Maahanmuuttajat tarvitsevat tulkkauspalveluja erityisesti terveyspalveluissa niin kauan, kunnes he hallitsevat suomen kielen hyvin. Tulkin käytössä tuntuu olevan paljon kehittämisen varaa, sillä esimerkiksi hoito-ohjeissa tapahtuu paljon väärinymmärryksiä. Tulkin käyttö on myös epäsystemaattista ja riittämätöntä. Yhteisen kielen puute aiheuttaa myös turvattomuuden tunnetta. Tulkkia tarvitaan ehdottomasti myös harjoittelupaikkojen järjestämisessä, työnhaun opastamisessa, kontakteissa työnantajaan, ammatinvalinnassa ja

opintoneuvonnassa, Kelan toiminnassa (mm. erilaisten hakemusten täyttäminen) sekä sosiaalitoimistoissa asioidessa. (Suomen venäjänkielisen väestönsosien kysymyksiä 2002.)

Tämän opinnäytetyön pääaiheena ovat ennakoluulot suomalaisten ja venäläisten välillä. Kaikkien haastattelujen ja pohdinnan jälkeen olen tajunnut, että ennakoluulot ovat enemmän Suomen puolelta. Venäjä on monikulttuurinen kansa (noin 140 eri kansaa) ja kulttuurierot eivät ole niin silmiinpistäviä. Suvaitsevaisuus muihin kulttuureihin on luonnollista. On toki poikkeuksia niin kuin kaikissa muissa maissa, mutta ne ovat enemmän psykologisia häiriöitä, ei kulttuurisia eroja. Suomi on yhden kansan maa. Kaikki vieras tuntuu luonnollisesti oudolta. Tämän ilmiön – ennakoluulot Suomessa, monet selittävät ksenofobian tunteella.

Vaikka perustuslaki edellyttää tasa-arvoa kaikille Suomessa (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731, 2 luku, Perusoikeudet, 6 § , Yhdenvertaisuus), ennakoluulojen merkit ovat kaikkialla. Jos mentäisiin Itä-Suomen suuntaan ja eteenpäin, ennakoluulojen määrä kasvaisi. Olen asunut Savonlinnassa noin 5 vuotta ja muistan, kun opeteltiin lasten kanssa puhumaan kauppoissa ja muissa julkisissa paikoissa vain suomea. Olin huolissani vanhoista mummoista ja papoista, jotka jopa säikähtivät kuullessaan venäläistä puhetta.

Tasa-arvoa edellyttävä Suomen perustuslaki ei silti turvaa maahanmuuttajien elämisolosuhteita. Korkeasti koulutetut ja Suomessa vastaaviin tutkintoihin rinnastetut, vahvan työkokemuksen omaavat, monet venäläiset maahanmuuttajat törmäävät ennakoluuloihin selkensä takana työpaikan haussa. Virastot, sosiaali ja -terveyspalvelut eivät tarjoa maahanmuuttajille

oman kielen tulkkipalvelua. Asioiden hankala järjestäminen aiheuttaa pahoinvointia. Vuorovaikutuksen puuttuminen venäläisten kanssa hankaloittaa kotiutumista ja selviytymiskykyä. Venäläisperheet Suomessa kärsivät sosiaaliverkoston puutteesta sekä omien sukulaisten osalta että suomalaisen yhteiskunnan osalta. Suurin osa venäläisistä käyttää mahdollisuuksien mukaan hyvinvointipalveluja Venäjän puolella.

Kehittyvät kulttuurit "eivät ole koskaan olleet eriytyneiden kulttuurien tulosta, vaan aina kulttuurien asia, jotka tahtoen tai tahtomattaan erilaiset pelit toistensa kanssa ovat yhdistäneet...", toteaa ranskalainen tutkija Levi-Strauss. Edelleen hän painottaa, että "yksikään kulttuuri ei ole yksin; jokainen kulttuuri asettuu aina koalitioon toisten kulttuurien kanssa, ja vain tämä mahdollistaa kumulatiivisen kehityksen".

Olen asunut Suomessa yli 10 vuotta ja huomannut, kuinka oma identiteetti on muuttunut. En ole enää perusvenäläinen, enkä suomalainen. Koko ajan opettelen toimimaan uudessa kotimaassa, maan kulttuurin mukaan. Olen usein ajattelut, että en pysty ikinä oppimaan ja kotiutumaan. Vaikea kieli, perheen ja ystävien tukiverkoston puute, työttömyys ja pienet tulot ovat hyvät perusteet masennukseen ja luovuttamiseen. Tässä tilanteessa on helppo liioitella ennakoluulojen merkitystä. Paras keino selvitä vieraassa maassa on opiskelu, harrastukset ja uuden ystäväpiirin luominen. Myös usko, toivo ja rakkaus pelastavat arjen. Myös minun selviytymistapani on suvaitsevaisuus ja hyväksyminen. Jos joku ei välitä minusta, en "kaadu" siitä.

Ehkä ajan kanssa kaikki ennakkoluulojen ongelmat häviävät kokonaan ihmisten maailmasta. Kansanvälinen viestintä kehittyy jatkuvasti, ihmiset matkustelevat ja muuttavat paikasta toiseen. Maailman ihmiset oppivat ja omaksuvat uutta.

Yhteenvetona voin todeta positivia merkkejä Suomen maahanmuuttaja-politiikassa. Lait ja moraali ovat ihmisten aikaansaamia kompleksisia sosiaalisia tosiseikkoja. Myös ne ovat ihmisten päätösten, harkinnan ja käyttäytymisen kautta muutettavissa, jotta ne parhaiten palvelisivat hyvän elämän ja oikeudenmukaisuuden toteutumista. Ihmiset säilyttävät omat stereotypiansa, jopa siinä tapauksessa, että todellisuus ja heidän oma elämäkokemukset sotisivat sitä vastaan. Tämän takia on tärkeitä osata käsitellä tehokkaasti omat stereotypiansa kulttuurien kanssakäymisessä monikulttuurisessa maailmassa. Tärkeitä on myös osata käyttää stereotypioita ja tarvittaessa kieltää omat ennakkoluulot niiden ollessa ristiriidassa todellisuuden kanssa.

Minun venäläisessä ystäväpiirissäni suurin osa on työllistynyt. Voisin rohkeasti todeta, että verrattuna Aasiasta tai etelän maista tuleviin maahanmuuttajiin, venäläiset ovat kaikista aktiivisimpia oppimaan kieltä, kulttuuria ja hankkimaan työpaikkaa. Kannustusta ja tukea saanut maahanmuuttaja saa positiivisuutta tulevaisuuteen, että hänet hyväksytään uudessa kotimaassa. Monet venäläiset puhuvat Suomesta juuri näin – uusi kotimaa.

Paljon ennakkoluuloja koskevia kysymyksiä on minulle vielä jäänyt auki. En ole tässä työssä tarkastellut ennakkoluuloja työelämässä, missä uskon olevan monenlaisia kulttuurieronäkemyksiä. Myös edessä on vielä omien lasten aikuistuminen, heidän kotoa pois muuttaminen tai naimisiinmeno, keski-ikäisen ihmisen elämänvaihe, eläkkeelle siirtyminen ja vanhuus. Tulen vielä varmasti

palaamaan näiden kysymyksien pariin yksinään tai jonkun muun kanssa loppuelämään asti.

Jokaisen ihmisen elämä, kansallisuudesta riippuen, on arvokas. Ennakoluulojen kieli ja sanasto ovat vaikuttavia ja raskaita, ja juuri niiden kautta koetaan syrjintää ja pahoinvointia.

Päätän tämän työn pietarilaisen runoilijan V.Sheferin sanoihin:

”On olemassa sanoja - ikään kuin haavoittavia sanoja - kuin jos tuomioistuin...

Sanat voivat tappaa, sanat voi pelastaa!”

LÄHTEET

Adoptio Venäjällä. Lapsen perheeseen sijoittamisen eri muodot.(Усыновление в России. Семейные формы устройства.)

<http://www.usynovite.ru/adoption/> (Luettu 3.10.2009)

Aforismit. V.Suhomlinski (1918- 1970).Venäläinen pedagogi.

Афоризмы.Сухомлинский В.А. (1918 - 1970)Русский педагог.

http://www.foxdesign.ru/aphorism/author/a_suhomlinsky.html (Luettu 30.3.2010)

Angersaari I 2008. Ennakkoluulot, syrjintä ja rasismi.

<http://www.kdkuopio.net/48> (Luettu 5.11.2009)

Baharev I.2009. Nälkäisten optimistien maa. 1.08.09. (Страна голодающих оптимистов 1.08.09) (Luettu 30.8.2009)

Etnisten suhteiden neuvottelukunnan asettaman työryhmän raportti.

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti.Helsinki. 2003.

Hirsjärvi,S. Remes,P. & Sajavaara,P. 2004.Tutki ja kirjoita.

Jyväskylä:Gummerus kirjanpaino Oy.

Kaikki erilaisia, kaikki samanarvoisia 2009. Kouluttajakansio.

<http://www.alli.fi/tieto/polycult/index.html> (Luettu 12.09.2009)

Kaukiainen Mia 2005. Täytyy elää: tutkielma venäläisestä toimintakulttuurista.

Rajaseudun kansanopistojen maahanmuuttajahanke. Ruokolahti.

Kirkinen H. 2004. Venäjän historia. Venäjän alkuperä. Otava.

Kämärä L. 2001. Kotouttamisavaimet. Käsikirja maahanmuuttajille suomessa.

Kotka-Pietari, OOO Luaro

Lastensuojelulaki 2007. 417/ 1.1.2008

Liebkind K 1994. Maahanmuuttajat - kulttuurien kohtaaminen Suomessa.

Hakapaino Oy, Helsinki,

Liitovaltion laki Nro 159 – FZ „Federatiivinen laki /Zakon 21.12.1996)

Luukkanen A. 2009. Muutosten Venäjä. Venäjän historia 862-2009. Helsinki: Edita Prima Oy

Maahanmuuttovirasto. Sanasto.

<http://www.maahanmuuttovirasto.fi/netcomm/content.asp?path=2761#6>

(Luettu 22.12.2009)

MOPED 2007.Opetushallituksen tukeman Monikulttuurisen opetuksen virtuaalikoulun julkaisukanava. <http://www.moped.fi/index.html> (Luettu 8.3.2009)

Muu maa mustikka? 1994. Maahanmuuttajat Etelä-Karjalassa. Etelä-Karjalan liitto. Lappeenranta.

Oinonen E, Blom R & Melin H 2005. Onni on olla suomalainen? Kansallinen identiteetti ja kansalaisuus. Raportti ISSP 2003 ja 2004 Suomen aineistoista. Helsinki: Yliopistopaino.

Oleinikov.A ”Koulut ilman esteitä”. Alueellisen julkisen invalidien järjestö ”Perspective”. Школа без барьеров: начало пути. Региональная общественная организация инвалидов ”Перспектива”. 2005 <http://obrazovanie.perspektiva-inva.ru/?305> (Luettu 10.01.2010)

Opinnäytetyön laadun tekijät ammattikorkeakoulussa.Suosituksia opinnäytetyötä ohjaaville. OAMK:n Viestintäpalvelut 2006 / 1 00

Plym-Rissanen L. Kulttuurishokki. Sopeutuminen vieraaseen kulttuuriin. http://www.uraverkko.net/kulttuuriguru/K_artikkeli2.html (Luettu 7.01.2010)

Rikoslaki 1995. 578 / 24.1.1995

Routio, P 2007. Toteava havainnointi ja koe.Vapaa havainnointi. 3.8.2007 <http://www2.uiah.fi/projects/metodi/062.htm#vaphav> (Luettu 12.3.2010)

Shefer, V. 1956. Neuvostoliiton runouden kokoelma. (1915-2002)

Shenshin V 2008. Venäläiset ja vennäläinen kulttuuri Suomessa. Kulttuurihistoriallinen katsaus Suomen venäläisväestön vaiheista autonomian ajoilta nykypäiviin. Helsingin yliopisto. Aleksanteri-instituutti.

Suomen perustuslaki 1999. 731 / 11.6.1999. (2 luku
Perusoikeudet,6§,Yhdenvertaisuus)

Suomen Tilastokeskus 2009

Suomen venäjänkielisen väestönosan kysymyksiä 2002.Etnisen suhteiden
neuvottelukunnan asettaman työryhmän raportti. Helsinki 2003

Syrjälä, L. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Kirjayhtymä oy: Helsinki.

Turunen M 2006. "Venäläisten lapsiperheiden kanssa tehtävän sosiaalityön
erityispiirteet". Pro Gradu-tutkielma.Joulukuu 2006.

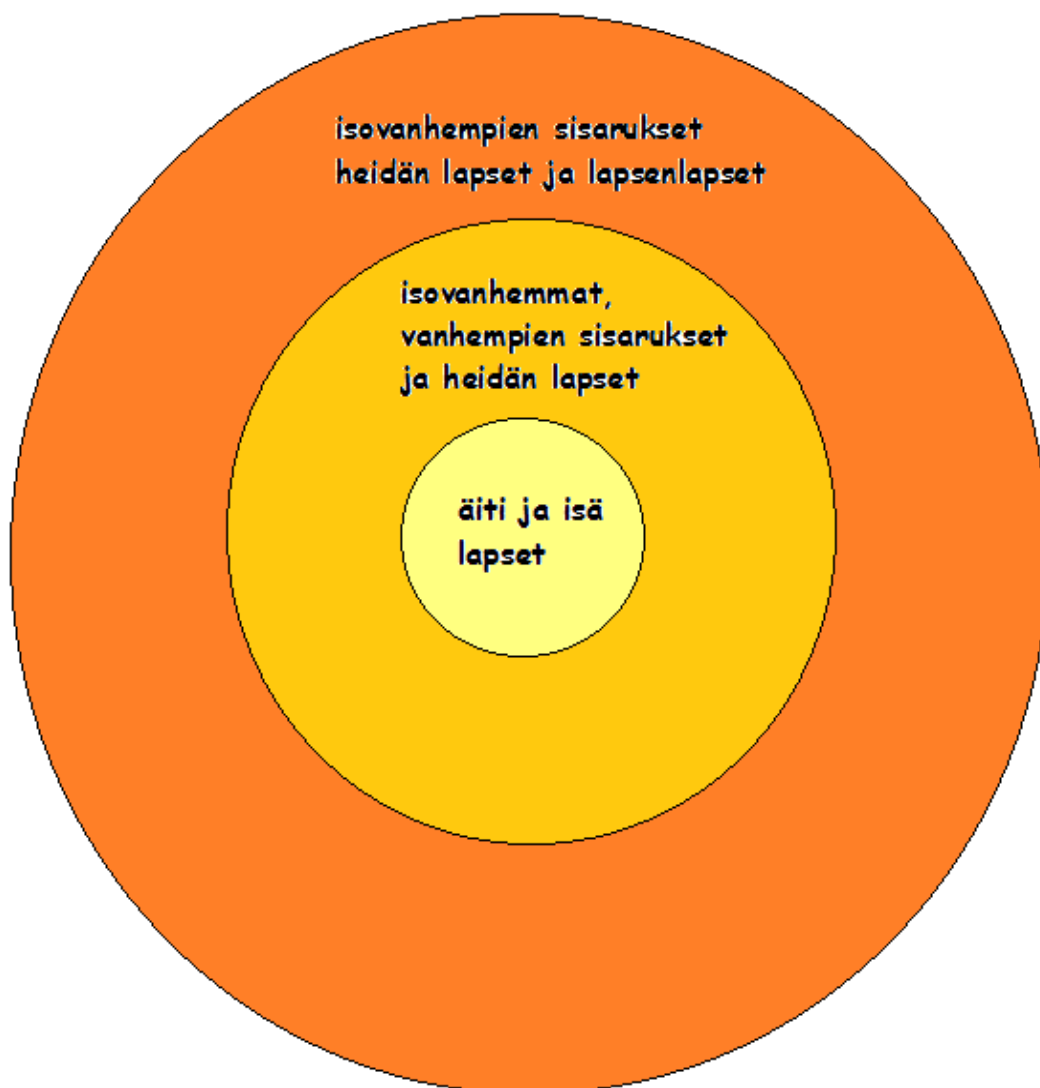
Tynkkynen T 2009. Venäläiset maahanmuuttajat törmäävät byrokraatiaan
Suomessa. YLE.fi.Etelä-Karjala.**julkaistu. 19.11.2009**
http://yle.fi/alueet/etelakarjala/2009/11/venalaiset_maahanmuuttajat_tormaavat_byrokraatiaan_suomessa_1169716.html (Luettu 5.10.2009)

Venäjän kulttuuria suomalaisille. Perhe. Koulu.
<http://www.suomussalmenlukio.fi/kesseli/kesseliweb/venaja/millaisia/index.html>
(Luettu 14.11.2008)

Virkkunen J. 2009. Etnokulttuuriset prosessit Venäjällä ja rajanylitys. IV
Kamppailua Venäjästä ja venäläisyydestä. Joensuun yliopisto. Karjalan
tutkimuslaitos.2.2.2009, 2h, N101

**Wikipedia. Suomalaiset 2010. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomalaiset>
(Luettu 1.2.2010)**

kuva **Perheen turvarenkaat.**

Todellinen tarina pohdittavaksi

Minun tuttu Nadja (nimi vaihdettu) sai vakituisen työpaikan toisesta kunnasta. Hänen työkuvaan kuuluu opetusta eri-ikäisten lasten kanssa. Yksihuoltajana hän oli miettinyt oman pojan tilannetta, koska poika ei suostunut vaihtamaan koulua kevätlukukaudella.

Nadja uskaltautui kysymään pojan isältä pystyisikö tämä ottamaan pojan luokseen 3 kuukaudeksi, että poika saa rauhassa suorittaa lukukauden loppuun. Isän ensi reaktio oli – ei, menkää molemmat pois kaupungista ("...ota tämä pentu mukaasi, en tarvitse sitä, minulla ei ole tilaa sille"). Seuraavana päivänä isän mieli muuttui, mutta hänen vaatimuksena oli yhteishuoltajuussopimus + elatusapu – 100 euroa kuukaudessa. Poika oli tyytyväinen, että ei tarvitse vaihtaa koulua niin kiireellisesti ja Nadja suostui siihen.

Yhteishuolto tulee toukokuun loppuun asti. Myös yhteishuoltosopimuksessa oli merkitty, että kaikki lomat poika viettää äidin luona. Pääsiäisenä, ensimmäisenä päivänä, kun Nadja oli vapaalla, oli sovittu, että hän tulee hakemaan pojan. Mutta 5 päivää ennen pääsiäistä poika soitti äidilleen hädässä ja pyysi hakemaan häntä kiireellisesti, koska poika oli MIELENTERVEYDEN OSASTOLLA. Äiti ei ymmärtänyt mitään – miksi ja mistä syystä hän on siellä? Sokissa äiti yritti selvittää asiaa viranomaisten kanssa, mutta Nadjan huonon suomen kielen takia asia ei selkeytynyt. Osastolta oli ilmoitettu, että tapaamiseen pojan kanssa Nadjan on haettava lastensuojelulta lupaa. Aivan tolaltaan oleva äiti soitti minulle kysyäkseen, mitä tässä voi tehdä ja mistä voi selvittää - mitä on tapahtunut.

Koska Nadjalla ja pojan isällä oli yhteishuoltajuussopimus (väliaikainen – 3 kk), tiedän, että kaikkiin psykiatrian tutkimuksiin tarvitsee molemmilta huoltajilta luvan. Myös yli 12 vuotias lapsi on jo kykenevä tekemään oman päätöksensä lastensuojelulain mukaan (Lastensuojelulaki 2007). Olen jo ennenkin toiminut vapaaehtoisena tulkkina ja tukenut omia tuttuja monissa asioissa. Olin suostunut auttamaan tälläkin kerralla.

Aamulla ollaan Nadjan kanssa nuoriso-osastolla. Huomasimme heti, että emme ole tervetulleita. Meidän kysymykset ovat jääneet ilman vastausta: Miksi äidille ei ole ilmoitettu pojan sijoituksesta mielenterveydelliselle osastolle? Mitkä

siihen ovat syyt ja perusteet? Missä on lähete? Vastauksina oli – äidin lupaa ei tarvita, äidille oli soitettu (mutta ei saatu kiinni), pojan isä vaatinut psykiatrista tutkimusta!? Puolen tunnin päästä olin huomannut, että samat kysymykset ja vastaukset pyörivät, eikä mitään tullut vielä selväksi. Onneksi minulla on hyviä suomalaisia ystäviä (juridiikkaa ja lainsäädäntöä tuntevia). Olin soittanut ja pyytänyt puhumaan heidänkin kanssa.

Tämän jälkeen asiat lähtivät eteenpäin. Paikalle ilmestyivät poika ja paperit. Myös paikalle tuli pojan isä ja hänen uusi vaimonsa. Kerroin heillekin kuka olen – sosionomi, tulkki ja tukiverkosto. Sen jälkeen pari lähti hämmentyneenä pois tilasta. Henkilökunta ehdotti odottamaan noin 2 tuntia ylilääkärille ja tarjosi pojalle ruokaa. Poika ei jaksanut järkytykseltään edes syödä jo 3 päivää osastolla olleena, joten ehdotin, että käydään syömässä ulkona ja lupasin tulla takaisin 1,5 tunnin päästä. Tässä välissä äidille tuli soitto lastensuojelusta. Sielta he vaativat Nadjaa jättämään pojan osastolle tai ainakin pääsiäisloman jälkeen palauttamaan pojan osastolle ja tulevaisuudessa isälle. Päävaatimus – pojan on asuttava isän luona.

Loppujen lopuksi tarina sai onnellisen loppu, ylilääkäri ei löytänyt minkäänlaista syytä pitää lasta väkisin osastolla. Poika kirjattiin ulos, ja hän pääsee äidin luokse asumaan.

Puhuttuamme pojan kanssa paljastui, että pojan isä oli valehtelemalla vienyt pojan osastolle, kertomatta pojalle, mihin ne menevät ja miksi. Viranomaiselle riittivät vain isän kertomukset, että pojan äiti on huono, hullu ja psykopaatti. Varmaankin samat perusteet olivat käytössä pojan mielenterveydentilan käsittelyssä. Tapahtuneen jälkeen poika ei enää luota isäänsä, eikä myöskään muihin aikuisiin. Miksi kukaan ei edes kysynyt pojalta hänen mielepidettään, hänen vointiaan, toiveitaan. Äidistä ei kukaan selkeästi välittänyt ja poika todisti sen, että isä kertoi siitä, että äiti ei ymmärrä mitään, eikä hänellä ole ketään apuna.

Olimme yhdessä lukeneet lähetteen ja poika kiistänyt kaikki lähetteessä esitetyt oireet - mikään ei pitänyt paikkaansa. Kuka tämä lääkäri oli, kuka sen oli kirjoittanut ja miksi? Mikä on lastensuojelun rooli tässä asiassa? Kysymyksiä on paljon.

Ennakkoluulot ovat joskus pelottavia. Kaikki viranomaiset tässä jutussa ovat luottaneet pojan suomalaiseen isään, rikkoivat lakia ja taistelivat venäläistä äitiä vastaan. Näitä avioeroa koskevia tarinoita tiedän jo kymmeniä. Suomalaiset ex-

miehet kostoksi käyttävät hyväksi lapsia ja venäläisnaisten tietämättömyyttä ja kielitaidottomuutta. Viha on suuri tunne ja rajaton. Mutta kun mies tajuaa, että nainen ei anna periksi ja hänellä on apu, tulkki ja neuvonta, tilanne yleensä käynnistyy ja rauhoittuu nopeasti. Myös niistä ex-miehistä saattaa tulla kunnan viikonloppuisä ja perheen ystävä.

P.S. Suomen rikoslaisaa on kielletty kansallisen tai etnisen alkuperän perustella tapahtuva syrjintä ja säädetty se rangaistavaksi (Rikoslaki 1995, 11:). Kaikille on tarjottava yhtäläisesti palveluita eikä henkilöä voida asettaa ilman hyväksyttävää syytä ilmeisen eriarvoiseen tai muita olennaisesti huonompaan asemaan etnisen alkuperän tai kansalaisuuden perustella.

Venäläiset sanonnat suomeksi

Kotona jopa seinät auttavat. (дóма и стéны помога́ют).

Ilman perhettä ei kotiakaan ole. (когда нет семьи, так и дома нет)

Päätös naimisiinmenosta – viimeinen päätös, jonka mies tekee itse!
(Решение о женитьбе - последнее решение, которое мужчина принимает сам!)

Kotimaa – vadelma, heisi - vieras maa! (Чужбина - калина, родина – малина!)

Mies ja vaimo – yksi asia, yksi vartalo, yksi sielu. (Муж и жена - одно дело, одно тело, один дух).

Ilman miestä – sama kuin ilman päätä; ilman vaimoa – sama kuin ilman järkeä. (Без мужа - что без головы; без жены - что без ума).

Maailmassa kaiken löydät, paitsi isän ja äidin. (На свете все найдешь, кроме отца и матери).

Meren takana on hauskeempaa, vieraan kyllä, mutta meillä on jopa murheetkin omia. (За морем веселье, да чужое, а у нас и горе, да свое.)

Omat silittää myötään, vieraat vastaan. (Своя сторона по шерстке гладит, чужая насупротив.)

Niin kauan kun et ole ollut vieraan katon alla, et oman talon vuotokohtia tunnista. (Пока под чужой крышей не побываешь, своя, где течет, не узнаешь.)

Vanha ystävä on parempi kuin kaksi uutta. (Старый друг лучше новых двух.)

Vieraan posken takana ei hampaaseen koske. (За чужой щекóй зуб не бо́лит).

Hyvä kun köysi on pitkä ja puhe on lyhyt. (Хорошá верёвка длинная, а речь корóткая).

Maulle ja värille ei toveria ole. (На вкус и цвет товарища нет).

Ken susia pelkää - ei metsässä kävele. (Волкó в боя́ ться - в лес не ходи́ ть).

Isänmaa – äiti – osaa puolustaa sitä, synnyinmaata älä petä!
(Родина-мать – умей ее защищать, с родной земли – умри не сходи!)

Jos pelkää epä-onnea ei onneakaan tule. (Ежели несчастья бояться, то и счастья не будет.)

Omista mielummin 100 ystävää kuin 100 ruplaa! (Не имей 100 рублей а имей 100 друзей!)

Kaikki menee ohi, yksi totuus jää jäljelle. (Все пройдет, одна правда останется.)

”Sisua kasvatetaan päivästä päivään sitkeästi taistellen vaikeuksia vastaan.” M.V.Lomonosov (Мужество воспитывается изо дня в день в упорном сопротивлении трудностям. М. В. Ломоносов)

”Sankari – on ihminen, joka ratkaisevalla hetkellä uhraa sen, mitä ihmisyhteisön hyväksi on uhrattava.” N.A.Ostrovskii («... Герой – это человек, который в решительный момент делает то, что нужно делать в интересах человеческого общества.» Н. А. Островский)

Kaikista vaikeinta – jokapäiväinen sitkeä työ. Löydä sisäinen ideaalisu ja seuraa sitä. J. Fuchic («Самое трудное – мужество повседневного труда. Найди себе идеал этого мужества и постоянно следуй ему.» Ю. Фучик)

Sinun oikeutesi loppuu siellä missä alkavat velvollisuudet ja alkaa toisen oikeus. V.A.Suhomlinskii (Твои права кончаются там, где начинаются обязанности и где начинаются права другого.,. В. А. Сухомлинский)

Oikea vastuu voi olla ainoastaan henkilökohtainen. Ihminen punastelee yksin. Fazil Iskander. (Настоящая ответственность бывает только личной. Человек краснеет один. Фазиль Искандер)

Patriootti – ihminen, isänmaataan palveleva, mutta isänmaa on ennen kaikkea kansa. N.G.Chernishevskii. (Патриот - это человек, служащий родине, а родина - это прежде всего народ. Н. Г. Чернышевский)

Meidän rakkauden pitää olla aina suurempi kuin meidän vihan. Pitää rakastaa Venäjää ja venäläistä kansaa enemmän kuin vihata vallankumousta ja bolsevikkeja. N.A.Berdjaev (Наша любовь всегда должна быть сильнее нашей ненависти. Нужно любить Россию и русский народ больше, чем ненавидеть революцию и большевиков. Н. А. Бердяев)

Nykyaikaiset huumurit

Älä kiirehdi, tai muuten ehdit. (Не спеши, а то успеешь.)

Ei rahassa onni, vaan rahan määrässä. (Не в деньгах счастье, а в их количестве.)

Älä omista sataa prosenttia, omista sata asiakasta. (Не имей сто процентов, а имей сто клиентов.)

Älä omista sataa ruplaa, vaan sata dollaria. (Не имей сто рублей, а имей сто долларов.)